

ЎзДЖТУ хузуридаги
РИАИМ

Лотин тили йўналиши
тингловчилари учун

Ўқув-услубий мажмуа

2019

ЛОТИН ТИЛИ

6.1. Лотин тили ва тиббиёт терминлогикасининг
асослари

Модулнинг ўқув-услубий мажмуаси Олий ва ўрта махсус, касб-хунар таълими ўқув-методик бирлашмалари фаолиятини Мувофиқлаштирувчи кенгашининг 2019-йил 18-октябрдаги 5–сонли баённомаси билан маъқулланган ўқув дастури ва ўқув режасига мувофиқ ишлаб чиқилган.

Тузувчи: М.Н. Исраилова –ТДСИ, анатомия ва лотин тили, тиббий терминология кафедраси доценти

Тақризчи: Н.С.Суюндиков – Тошкент Фармацевтика институти Тиллар кафедраси катта ўқитувчиси

О'қув-услубий мажмуа О'зДЖТУ ҳузуридаги РИАИМ Кенгашининг 2019 йил 27.09 даги 9 сонли қарори билан тасдиққа тавсия қилинган.

МУНДАРИЖА

I.	ИШЧИ ДАСТУР	4
II.	МОДУЛНИ ЎҚИТИШДА ФОЙДАЛАНИЛАДИГАН ИНТРЕФАОЛ ТАЪЛИМ МЕТОДЛАРИ.	12
III.	НАЗАРИЙ МАТЕРИАЛЛАР	26
IV.	АМАЛИЙ МАШҒУЛОТЛАР МАТЕРИАЛЛАРИ	31
V.	ГЛОССАРИЙ	71
VI.	АДАБИЁТЛАР РЎЙХАТИ	81

I. ИШЧИ ДАСТУР

Кириш

Дастур Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2015 йил 12 июндаги “Олий таълим муассасаларининг раҳбар ва педагог кадрларини қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш тизимини янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги ПФ-4732-сонли, 2017 йил 7 февралдаги “Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантириш бўйича Ҳаракатлар стратегияси тўғрисида”ги ПФ-4947-сонли, 2019 йил 27 августдаги “Олий таълим муассасалари раҳбар ва педагог кадрларининг узлуксиз малакасини ошириш тизимини жорий этиш тўғрисида”ги ПФ-5789-сонли Фармонлари, шунингдек 2017 йил 20 апрелдаги “Олий таълим тизимини янада ривожлантириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги ПҚ-2909-сонли қарорида белгиланган устувор вазифалар мазмунидан келиб чиққан ҳолда тузилган бўлиб, у олий таълим муассасалари педагог кадрларининг касб маҳорати ҳамда инновацион компетентлигини ривожлантириш, соҳага оид илғор хорижий тажрибалар, янги билим ва малакаларни ўзлаштириш, шунингдек амалиётга жорий этиш кўникмаларини такомиллаштиришни мақсад қилади.

Дастур доирасида берилаётган мавзулар таълим соҳаси бўйича педагог кадрларни қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш мазмуни, сифати ва уларнинг тайёргарлигига қўйиладиган умумий малака талаблари ва ўқув режалари асосида шакллантирилган бўлиб, унинг мазмуни жамият ривожини ва таълим-тарбия жараёнининг инновацион масалалари, олий таълимнинг норматив-ҳуқуқий ҳужжатлари, педагогнинг инновацион фаолиятини ривожлантириш, таълим жараёнларида ахборот-коммуникация технологияларини қўллаш, амалий хорижий тил, таълим жараёнини бошқаришда тизимли таҳлил ва қарор қабул қилишнинг замонавий технологиялари, махсус фанлар негизда илмий ва амалий тадқиқотлар, ўқув жараёнини ташкил этишнинг замонавий услублари бўйича сўнгги ютуқлар, педагогнинг креатив компетентлигини ривожлантириш, глобал Интернет тармоғи, мультимедиа тизимларидан фойдаланиш ва масофавий ўқитишнинг замонавий шакллари қўллаш бўйича тегишли билим, кўникма,

малака ва компетенцияларни ривожлантиришга йўналтирилган.

“Лотин тили ва тиббиёт терминологиясининг асослари” модулининг мақсади: Лотин тили фани педагог кадрларнинг ўқув-тарбиявий жараёнларни юксак илмий-методик даражада таъминлашлари учун зарур бўладиган касбий билим, кўникма ва малакаларини мунтазам янгилаш, малака талаблари, ўқув режа ва дастурлари асосида уларнинг касбий компетентлиги ва педагогик маҳоратини доимий ривожланишини таъминлашдан иборат.

Курс тингловчиларини Лотин тили ва тиббий терминология асослари фанини ўқитишда илғор таълим технологияларидан билимларини такомиллаштириш, фан муаммоларини аниқлаш, таҳлил этиш ва баҳолаш кўникма ва малакаларини таркиб топтиришдан иборатдир.

“Лотин тили ва тиббиёт терминологиясининг асослари” модулининг вазифалари: Лотин тили ва тиббий терминология фанини ўқитишда педагогик фаолият ва олий таълимда ўқитиш жараёнинини технологиялаштириш билан боғлиқликда юзага келаётган муаммоларни аниқлаштириш;

- тингловчиларнинг Лотин тили ва тиббий терминология фанини ўқитишда муаммоларни таҳлил этиш кўникма ва малакаларини шакллантириш; интерактив педагогик технологияларнинг афзалликлари, улардан ўқув машғулотлари жараёнида унумли фойдаланиш усулларини таҳлил қилиш; олий таълим муассасалари профессор-ўқитувчиларининг касбий билим, кўникма, малакаларини узлуксиз янгилаш ва ривожлантириш; олий таълим муассасалари профессор-ўқитувчиларининг касбий компетентлик даражасини ошириш; мутахассислик бўйича махсус амалий фанлар соҳасида ўқитишнинг инновацион технологиялари ва илғор хорижий тажрибаларни ўзлаштириш.

Модул бўйича тингловчиларнинг билими, кўникмаси, малакаси ва компетенцияларига қўйиладиган талаблар

“Лотин тили ва тиббий терминология асослари фанини ўзлаштириш жараёнида амалга ошириладиган масалалар доирасида:

Тингловчи:

- клиник терминология хусусиятини;
- клиник термини шакллантириш;
- дори воситалари терминларини;
- феъл ва уни вазифасини;
- рецептни лотин тилидаги матнини ёзиш;
- кимёвий элементларнинг лотинча номини билиш;
- клиник ва фармацевтик гапни грамматик таҳлил қилиш;
- сўз ва концепт ҳақидаги **билимларга** эга бўлиши лозим.

Тингловчи:

- ўқув материалларини яратиш учун мақсад, вазифа ва кутилаётган натижаларини тўғри белгилаш;
- Клиник терминология бўлимида ташхис қўйиш усулларини танлаш;
- дори воситалари терминларини орфографик тўғри ёзилиши;
- фармацевтик терминда феълни ишлатилиши;
- фанни ўқитишда терминларни таржима қилиш ва улардан фойдаланишда **кўникма ва малакаларига** эга бўлиши лозим.

Тингловчи:

- тиббиёт соҳасидаги халқаро анатомик терминларни аниқлаш аниқлаш;
- клиник ташхис қўйиш ва таҳлил қилиш;
- фармацевтик терминларни орфография бўйича тўғри ёзиш рецептни стандарт бўйича ёзиш;
- коммуникатив компетенцияни аниқлаш хусусиятларига мос ёндашувларни танлаш;
- замонавий методларни ўқув жараёнида фаол қўллай олиш каби замонавий методларни ўқув жараёнида фаол қўллай олиш малака ва компетенцияларини эгаллаши лозим лозим.

Модулни ташкил этиш ва ўтказиш бўйича тавсиялар

“Лотин тили ва тиббий терминология асослари фанини ўқитиш” модулидан маъруза ва амалий машғулотлар диалог, мулоқот ҳамкорлик ва ўзаро ўрганишга

асосланган фронтал, коллектив ва кичик гуруҳлар шаклида олиб борилади.

Модулни ўқитиш даврида педагогик жараёни жадаллаштириш мақсадида замонавий педагогик технологиялар, ахборот воситалари, компьютер, интернет тизимидан кенг фойдаланиш кўзда тутилган. Ўқув жараёни муаммоли маърузалар ўқиш, дарсларни савол-жавоб тарзида қизиқарли ташкил қилиш, илғор педагогик технологиялардан ва мултимедиа воситаларидан фойдаланиш, тингловчиларни ундайдиган, ўйлантирадиган муаммоларни улар олдида қўйиш, талабчанлик, тингловчилар билан индивидуал ишлаш, эркин мулоқот юритишга, илмий изланишга жалб қилиш асосида олиб борилади. Модулни ўтказиш бўйича қуйидаги асосий концептуал ёндошувлардан фойдаланилади: шахсга йўналтирилган таълим, тизимли ёндошув, фаолиятга йўналтирилган ёндошув, диалогик ёндошув, ҳамкорликдаги таълимни ташкил этиш, муаммоли таълим, компьютер ва ахборот технологияларини ўқув жараёнида қўллаш, ўқитиш усуллари ва техникаси (маъруза, визуаллаш), муаммоли таълим, кейсстади ва лойиҳалаш усуллари, амалий ишлар).

Ўқитиш воситалари: ўқитишнинг анъанавий шакллари (дарслик, маъруза матни) билан бир қаторда – компьютер ва ахборот технологиялари Коммуникация усуллари: тингловчилар билан оператив тескари алоқага асосланган бевосита ўзаро муносабатлар. Тескари алоқа усуллари ва воситалари: кузатиш, блиц-сўров, жорий ва яқунловчи назорат натижаларини таҳлили асосида ўқитиш диагностикаси. Бошқариш усуллари ва воситалари: ўқув машғулоти босқичларини белгилаб берувчи технологик карта кўринишидаги ўқув машғулотларини режалаштириш, қўйилган мақсадга эришишда ўқитувчи ва тингловчининг биргаликдаги ҳаракати, нафақат аудитория машғулотлари, балки аудиториядан ташқари мустақил ишларнинг назорати. Мониторинг ва баҳолаш: амалий машғулотларда ҳам бутун курс давомида ҳам ўқитишнинг натижаларини режали тарзда кузатиб бориш.

Модулни ўқув режадаги бошқа модулар билан боғлиқлиги ва узвийлиги

Ўқув модули мазмуни ўқув режадаги мутахассислик ўқув модулларининг барча соҳалари билан узвий боғланган ҳолда профессорўқитувчиларнинг

умумий касбий тайёргарлик даражасини оширишга хизматқилади.

Модулнинг олий таълимдаги ўрни

Модулни ўзлаштириш орқали тингловчилар фанни ўқитишнинг замонавий интерактив услубларидан унумли фойдаланиш ўрганиш, амалда қўллаш ва баҳолашга доир касбий компетентликка эга бўладилар.

МОДУЛИ БЎЙИЧА СОАТЛАР ТАҚСИМОТИ

№	Модул мавзулари	Тингловчининг ўқув юкلامаси, соат				Мустақил таълим
		Ҳаммаси	Аудитория ўқув юкلامаси			
			Жами	жумладан		
				Назай	Амалий машғулот	
1	Лотин тили ва тиббиёт терминологияси	2	2	2		
2	Клиник терминологиянинг хусусиятлари	2	2		2	
3	Клиник терминларни шакиллантириш	2	2		2	
4	Дори терминологияси хусусиятлари	2	2		2	
5	Феъл ва уни рецепт формулаларда қўллаш	2	2		2	
6	Кимёвий элементларнинг лотинча номини	2	2		2	
7	Лотин тили гаплари таржимасининг тузилиши ва тартиби	2	2		2	
8	Сўз ва концепт тушунчаси	2	2		2	
	Жами: 10 соат	16	16	2	14	

НАЗАРИЙ МАШЎУЛОТЛАР МАЗМУНИ

1- мавзу. Лотин тили ва тиббиёт терминологияси

Лотин тили (Lingua Latina) Ҳинд-Европа тиллар оиласининг италиян гуруҳига

мансуб бўлиб, лотин тилида сўзлашган қабиланинг номидан олинган. Аввал бу тилда лотинлар – Италия марказидаги Лация оролида яшовчилар (қабила-уруғ), шунингдек, қадимги Римда яшовчилар ва милоддан аввалги I асрда Апенин ярим оролида Римнинг италия қабилалари ҳукмронлиги остидаги уруғлар сўзлашган. Милоддан аввалги III аср ўрталаридан бошлаб лотин тили рим регионлари билан қадимги маданият ўчоқлари бўлмиш – Юнонистон, Карфаген, Миср, Сурия ҳамда Европанинг ўша даврда маданияти кам тараққий этган қабилаларига кириб боради.

АМАЛИЙ МАШҒУЛОТЛАР МАЗМУНИ

1-мавзу. Клиник терминологиянинг хусусиятлари

Клиник атамашунослик анатомиядан кейин, яъни талабалар лотин грамматикасининг асосий қоидаларини ўзлаштиргандан сўнг ўрганилади. Клиник атамашуносликни ўрганиш атама элемент деб номланувчи алоҳида компонент таҳлилига асосланади. Ҳар қандай клиник термин сўз ясовчи элемент негиз, олд қўшимча префикс, суффикслардан иборат.

2- мавзу: Префикс - клиник терминларни шакллантириш усули

Клиник атамаларни таҳлил қилиш; сўз ясаш воситалари ва усуллари билан танишиш:

- мураккаб атамаларни таҳлил қилиш ва ясаш кўникмаларини ўстириш;
- Юнон - лотин дублет ва антонимик олд қўшимчалари билиш;
- префиксал - суффиксал ясама сўзларни таҳлил қилиш ва ясашни билиш;
- бўлажак врачни атамашунослик (терминологик) жиҳатдан тайёрлаш ундан фақатгина атамаларни тушунишгина эмас, балки уларни ўзлаштириб, амалда қўллаш кўникмаларини шакллантиришни ҳам талаб қилади.

3- мавзу. Дори терминологияси хусусиятлари

Дори терминологияси доривор моддаларнинг тривиал номлари. Таркибий қисмлар. Дори шакллари. Фармацевтик термин структураси. Феъл ва унинг грамматик категорияси. Стандарт рецептурада формулировкалар феъллар билан. Фармацевтик терминларни ва таркибий қисмларни ишлатилишини мустақамлаш. Стандарт рецептура формулировкалар кўмакчилар билан. Рецепт структураси. Рецепт ёзиш қоидалари. Таблетка, шамчалар ва кўз плёнчаларини ёзишда тушум

келишигини қўлланилиши. Рецептurada кимевий элементлар. Кислоталар. Оксидлар. Тузлар. Рецептurada асосий қисқартмалар.

5- мавзу. Фейл ва уни рецепт формулаларда қўллаш

Предметнинг ҳаракатини билдириб «нима қилди?, нима қияпти?, нима қилмоқчи?» сўроқларга жавоб берадиган сўз туркуми *фейл* деб аталади.

Лотин тилида фейллар шахс, сон ва замонда ўзгаради. Фейл 3 та шахс, 2 та сон (бирлик ва кўплик), 6 та замон, 4 та майл, 4 та тусланишга эга. Фейлларнинг тусланиши ўзакдаги сўнгги унли билан бир-биридан ферқ қилади.

6- мавзу Кимёвий элементларнинг лотинча номлари

Рус олими Д И Менделеев томонидан 1869-йил бутун дунёга машхур кимёвий элементларнинг тизими яратилди. Энг муҳим кимёвий элементларнинг лотинча номларини билиш, лотин тилида кислота ва оксидларнинг номларини ясаш кўникмаларини хосил қилиш.

7- мавзу Лотин тили гаплари таржимасининг тузилиши ва тартиби

Лотин тилини ўқитиш жараёнида антик маданият дурдоналари билан танишиш, маданият соҳасида қўлланилаётган атамаларнинг келиб чиқиш тарихини ўзлаштириш, замонавий маданиятнинг туб илдизларини англаш орқали тингловчиларда умуммаданий компетентликни ривожлантиришга эришилади. Лотин тили ва антик маданият – Европа цивилизациясининг асосини ташкил этиб, мазкур тилни ўрганиш асосида Қадимги Юнонистон ва Римдаги тамаддуннинг дин, санъат ва адабиётга таъсирини англаш, замонавий адабиётда антик мифологиянинг акс этишини идрок этиш имконияти юзага келади.

8- мавзу Сўз ва концепт тушунчаси

Лотин тилидаги сўзларнинг шакли ва маъносини таҳлил этиш асосида тингловчиларда фикрий жараёнларни бойитиш, инсоният тарихи билан алоқадор воқеликлар асосида тарихий хотирани шакллантиришга эришилади. Шунингдек, синхрон режимда сўзларнинг тузилишини ўрганиш тингловчиларнинг аналитик тафаккурини ривожлантириб, тил шакллари, ўзлаштира, архаик сўзлар ва неологизмларни чуқур ва аниқ идрок этиш қобилиятини ривожлантиради. *Концепт* лотин тилидаги *conceptus*– “тушунча” сўзининг калкасидир. Концепт икки томонли хусусиятга эгадир. Бир томондан, маданият концепт кўринишида

инсоннинг ментал дунёсига кирса, бошқа томондан, инсон концепт ёрдамида маданиятга киради ва баъзан унга таъсир кўрсатади. Инсон ўзининг индивидуал, бетакрор маданиятини сақлаган ҳолда, концепт орқали халқларнинг маданиятига, турли миллат вакилларининг ментал дунёсига муносабат қилади

Ўқитиш шакллари

Мазкур модул бўйича қуйидаги ўқитиш шаклларидан фойдаланилади:

- маърузалар, амалий машғулотлар (маълумотларни англаб олиш, ақлий қизиқишни ривожлантириш, назарий билимларни мустаҳкамлаш);
- давра суҳбатлари (кўрилаётган саволларга ечимлари бўйича таклиф бериш қобилиятини ошириш, эшитиш, идрок қилиш ва мантиқий хулосалар чиқариш);
- баҳс ва мунозаралар (асосли аргументларни тақдим қилиш, эшитиш ва муаммолар ечимини топиш қобилиятини ривожлантириш).

Методнинг мақсади: Мазкур метод ўқувчиларда янги ахборотлар тизимини қабул қилиш ва билимларни ўзлаштирилишини енгиллаштириш мақсадида қўлланилади, шунингдек, бу метод ўқувчилар учун хотира машқи вазифасини ҳам ўтайди. Намуна:

Билардим	Билишни хоҳлардим	Билиб олдим

“Тушунчалар таҳлили” методи

Методнинг мақсади: мазкур метод талабалар ёки қатнашчиларни мавзу буйича таянч тушунчаларни ўзлаштириш даражасини аниқлаш, ўз билимларини мустақил равишда текшириш, баҳолаш, шунингдек, янги мавзу буйича дастлабки билимлар даражасини ташҳис қилиш мақсадида қўлланилади.

Методни амалга ошириш тартиби:

- иштирокчилар машғулот қоидалари билан таништирилади;
- ўқувчиларга мавзуга ёки бобга тегишли бўлган сўзлар, тушунчалар номи туширилган тарқатмалар берилди (индивидуал ёки гуруҳли тартибда);
- ўқувчилар мазкур тушунчалар қандай маъно англатиши, қачон, қандай ҳолатларда қўлланилиши ҳақида ёзма маълумот берадилар;
- белгиланган вақт якунига етгач ўқитувчи берилган тушунчаларнинг тугри ва тугриқ изоҳини ўқиб эшиттиради ёки слайд орқали намойиш этади;
- ҳар бир иштирокчи берилган тугри жавоблар билан узининг шахсий муносабатини таққослайди, фарқларини аниқлайди ва ўз билим даражасини текшириб, баҳолайди.

Намуна: “Модулдаги таянч тушунчалар таҳлили”

“Ақлий ҳужум” методи

Мазкур метод муайян мавзу юзасидан берилган муаммоларни ҳал этишда кенг қўлланиладиган метод саналиб, у машғулот иштирокчиларини муаммо хусусида кенг ва ҳар томонлама фикр юритиш ҳамда ўз тасаввурлари ва ғояларни ижобий фойдаланиш борасида маълум кўникма ҳамда малакаларни ҳосил қилишга рағбатлантирилади. Бу метод ёрдамида ташкил этилган машғулотлар жараёнида ихтиёрий муаммолар юзасидан бир неча оригинал ечимларни топиш имконияти туғилади. Ақлий ҳужум методи танлаб олинган мавзулар доирасида маълум қадриятлар аниқлаш ва уларга муқобил бўлган ғояларни танлаш учун шароит яратади.

Дарс жараёнида “Ақлий хужум” методидан фойдаланишда қуйидаги қоидаларга амал қилиш талаб этилади:

1. Ўқувчиларни муаммо доирасида кенг фикр юритишга ундаш, уларнинг мантиқий фикрларни билдиришларига эришиш.
2. Ҳар бир ўқувчи томонидан билдирилаётган фикрлар рағбатлантирилиб борилади. Билдирилган фикрлар орасидан энг мақбуллари танлаб олинади. Фикрларнинг рағбатлантирилиши навбатдаги янги фикрларнинг туғилишига олиб келади.
3. Ҳар бир ўқувчи ўзининг шахсий фикрларига асосланиши ва уларни ўзгартириши мумкин. Аввал билдирилган фикрларни умумлаштириш, туркумлаштириш ёки уларни ўзгартириш илмий асосланган фикрларнинг шаклланишига замон ҳозирлайди.
4. Машғулот жараёнида ўқувчилар фаолиятини стандарт талаб асосда назорат қилиш, улар томонидан билдирилаётган фикрларни баҳолашга йўл қуйилмайди. Уларнинг фикрлари баҳоланиб борилса ўқувчилар диққатларини шахсий фикрларини ҳимоя қилишга қаратадилар, оқибатда янги фикрлар илгари сурилмайди. Методни қўллашдан кўзланган асосий мақсад ўқувчиларни муаммо бўйича кенг фикр юритишга ундаш эканлигини ёдда тутган ҳолда уларнинг фаолиятини баҳолаб боришдан воз кечиш мақсадга мувофиқдир.

Намуна:

Ақлий ҳужуми. 4 гуруҳ тузинг ва қуйидаги муаммоларни муҳокама қилинг. Ўз фикрларингизни бошқа гуруҳлар билан баҳам кўринг

1-гуруҳ	Анатомик термин тузиш ва таржима қилиш
2-гуруҳ	Клиник ташхис қўйиш ва уни юнон тилига таржима қилиш
3-гуруҳ	Фармацевтик термин тузиш ва уни лотин тилига таржима қилиш Рецепт ёзиш қоидаси
4-гуруҳ	Барча тиббиёт терминлари бўйича истисно ҳолатлар

“Портфолио” методи

“Портфолио” – (итал. portfolio-портфель, ингл.хужжатлар учун папка) таълимий ва касбий фаолият натижаларини аутентик баҳолашга хизмат қилувчи замонавий таълим технологияларидан ҳисобланади. Портфолио мутахассиснинг сараланган ўқув-методик ишлари, касбий ютуқлари йиғиндиси сифатида акс этади. Жумладан, талаба ёки тингловчиларнинг модуль юзасидан ўзлаштириш натижасини

электрон портфолиолар орқали текшириш мумкин бўлади. Олий таълим муассасаларида портфолионинг куйидаги турлари мавжуд:

Фаолият тури	Иш шакли	
	Индивидуал	Гуруҳий
Таълимий фаолият	Талабалар портфолиоси, битирувчи, докторант, тингловчи портфолиоси ва бошқ.	Талабалар гуруҳи, тингловчилар гуруҳи портфолиоси ва бошқ.
Педагогик фаолият	Ўқитувчи портфолиоси, раҳбар ходим портфолиоси	Кафедра, факультет, марказ, ОТМ портфолиоси ва бошқ.

Скарабей технологияси

«Скарабей» интерфаол технология бўлиб, у тингловчиларда фикрий боғлиқлик, мантикий фикрлаш, хотираларининг ривожланишига имконият яратади, қандайдир муаммони ҳал қилишда ўз фикрини очик ва эркин ифодалаш маҳоратини шакллантиради. Мазкур технология тингловчиларга мустақил равишда ўз билимларининг сифати ва савиясини холисона баҳолашга, ўрганилаётган мавзу ҳақидаги тушунча ва тасаввурларни аниқлашга замин яратади. У айни пайтда турли ғояларни ифодалаш ва улар орасидаги боғлиқликларни аниқлашга ҳам хизмат қилади.

«Скарабей» технологияси универсал технологиялардан бўлиб, ундан ўқув материалларини тингловчилар томонидан эгаллашнинг турли босқичларида, яъни:

-бошида - ўқув фаолиятини рағбатлантириш сифатида («Аклий хужум») услуби;

-мавзунини ўрганиш жараёнида - унинг моҳияти, тузилиши ва мазмунини белгилаш; мавзу мазмуни ичидаги асосий қисмлар, тушунчалар, алоқалар характерини аниқлаш, мазмунни янада чуқурроқ ўрганиш, янги жиҳатларини кўрсатишда;

-охирда - олинган билимларни мустаҳкамлаш ва яқунлаш мақсадида

фойдаланиш мумкин. «Скарабей» технологияси тингловчилар томонидан осон қабул қилинади, чунки у фаолиятнинг фикрлаш, билиш хусусиятларини инобатга олган ҳолда ишлаб чиқилган. Технология таълим олувчилар тажрибасидан фойдаланишни кўзда тутаяди, рефлексив кузатишларни амалга оширади, фаол ижодий излаш ва фикрий тажриба ўтказиш имкониятларига эга.

Мазкур технологиянинг айрим афзалликлари сифатида идрок қилишни енгиллаштирувчи чизма шакллардан фойдаланишни кўрсатиш мумкин.

«Скарабей» технологиясидан яққа ҳолда, кичик гуруҳларда ва жамоа бўлиб ишлашларида фойдаланиш мумкин.

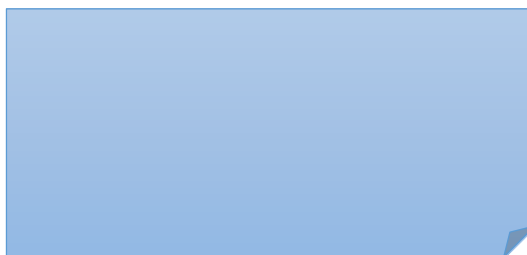
Мазкур технологияни амалга ошириш тартиби:

- —Ақлий ҳужум| методи ёрдамида тингловчиларнинг билимларини текшириш мақсадида уларни фаол ҳаракатга чорланади;
- Тингловчилар кичик гуруҳларга бўлинадилар, лекин истисно ҳолат учун яққа ёки жуфт тарзда ишлайдиган, юқори натижаларга эришишни кўзлайдиган тингловчиларнинг фаолият олиб боришларига ҳам йўл қўйилади; - Тингловчиларга муаммоли вазиятларни ифода этувчи топшириқлар берилади;
- Топшириқни гуруҳ ичида тезкор ғояларни билидириш орқали бажарадилар;
- Гуруҳ фаоллари ичидан ягона эксперт танланиб, у ғояларни ранжирлаш билан шуғулланади;
- Танлаб олинган ғоялар тақдимот сифатида гуруҳ аъзоларининг бири томонидан аудитория олдида ўз ғояларини аҳамиятлилиги ва ассоциатив мантиқий жиҳатларини ҳисобга олган ҳолда, намоён қилиб, тағма-тағ осиб тақдимот қилинади.

бериладиган тезкор саволлар

Тингловчиларни фаоллаштириш учун

1. Модулли технологиялар?
2. Ўқув модули?.
3. Модулли ёндашув

Топшириқлар

1-гурӯҳ учун топшириқ

*Модулли таълимда маслаҳатлар тизими ва таълим инновациялари ҳақида фикрингизни ёритиб беринг.
(Т-схема, Кластер, Инсерт техникасидан фойдаланган ҳолда)*

2-гурӯҳ учун топшириқ

*Модулли ёндашув тамойиллари ҳақида фикрингизни ёритиб беринг?
(Т-схема, Кластер, Инсерт техникасидан фойдаланган ҳолда)*

3-гурӯҳ варақаси

*Модулни таркибий қисмларини ёритиб беринг?
(Т-схема, Кластер, Инсерт техникасидан фойдаланган ҳолда)*

ФСМУ технологияси

Технологиянинг тавсифи. Ушбу технология мунозарали масалаларни ҳал этишда, баҳс-мунозаралар ўтказишда ёки ўқув-семинарларнинг ўқув машғулотлари ҳамда ўтилган мавзу ва бўлимлардаги баъзи мавзулар, муаммоларга нисбатан фикрларини билиш мақсадида) ёки ўқув режаси асосида бирор-бир бўлим ўрганилгач қўлланилиши мумкин. Чунки бу технология тингловчиларни ўз фикрини химоя қилишга, эркин фикрлаш ва ўз фикрини бошқаларга утказишга, очиқ ҳолда баҳслашишга, шу билан қаторда тингловчилар томонидан ўқув жараёнида эгалланган билимларини таҳлил

этишга ва эгаллаганлик даражасини аниқлашга, тингловчиларни баҳслашиш баҳолашга ҳамда маданиятига ўргатади.

Машғулотни ўтказиш тартиби:

Ўқитувчи ҳар бир тингловчига **ФСМУ** технологиясининг тўрт босқичи ёзилган қоғоз варақларини таркатади ва яқка тартибда уларни тўлдиришни илтимос қилади. Бу ерда:

-Ф - фикрингизни баён этинг;

-С - фикрингиз баёнига сабаб кўрсатинг;

-М - кўрсатган сабабингизни асословчи мисол келтиринг; -У - фикрингизни умумлаштиринг.

Ўқитувчи тингловчилар билан баҳс мавзуси (ёки муаммо)ни белгилаб олади;

- якка тартибдаги иш тугагач, тингловчилар кичик гуруҳларга ажратилади ва ўқитувчи кичик гуруҳларга ФСМУ технологиясининг тўрт босқичи ёзилган катта форматдаги қоғозларни тарқатади;

- кичик гуруҳларга ҳар бирлари ёзган қоғозлардаги фикр ва далилларни катта форматда умумлаштирган ҳолда тўрт босқич бўйича ёзишларини таклиф этилади;

- ўқитувчи кичик гуруҳларнинг ёзган фикрларини жамоа ўртасида химоя қилишларини сўрайди;

- машғулот ўқитувчи томонидан муаммо бўйича билдирилган фикрларни

умумлаштириш билан яқунланади.

<p><u>1-гуруҳ учун вазифа:</u> “Комуникатив компентентлик” бўйича қуйидаги фикрларингизни баён этинг:</p> <p>Ф- Фикрингизни баён этинг;</p> <p>С- фикрингиз баёнига бирон сабаб кўрсатинг;</p> <p>М-курсатилган сабабни тушунтирувчи (исботловчи) мисол келтиринг;</p> <p>У - Фикрингизни умумлаштиринг.</p>	
--	--

2-гуруҳ учун вазифа: “Тизимли компентентлик”

бўйича қуйидаги фикрларингизни баён этинг:

Ф- Фикрингизни баён этинг;

С- фикрингиз баёнига бирон сабаб кўрсатинг;

М-курсатилган сабабни тушунтирувчи (исботловчи) мисол келтиринг; У - Фикрингизни умумлаштиринг.

Тезкор савол - жавоб

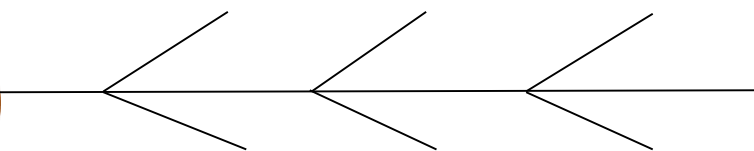
1. Мустақил таълим турлари?
2. Аудитори ядан ташқарида бажариладиган мустақилишлар?
3. Аудитори ядан ташқарида тингловчининг мустақил фаолиятни ташкил этиши?

“Балиқ скелети”

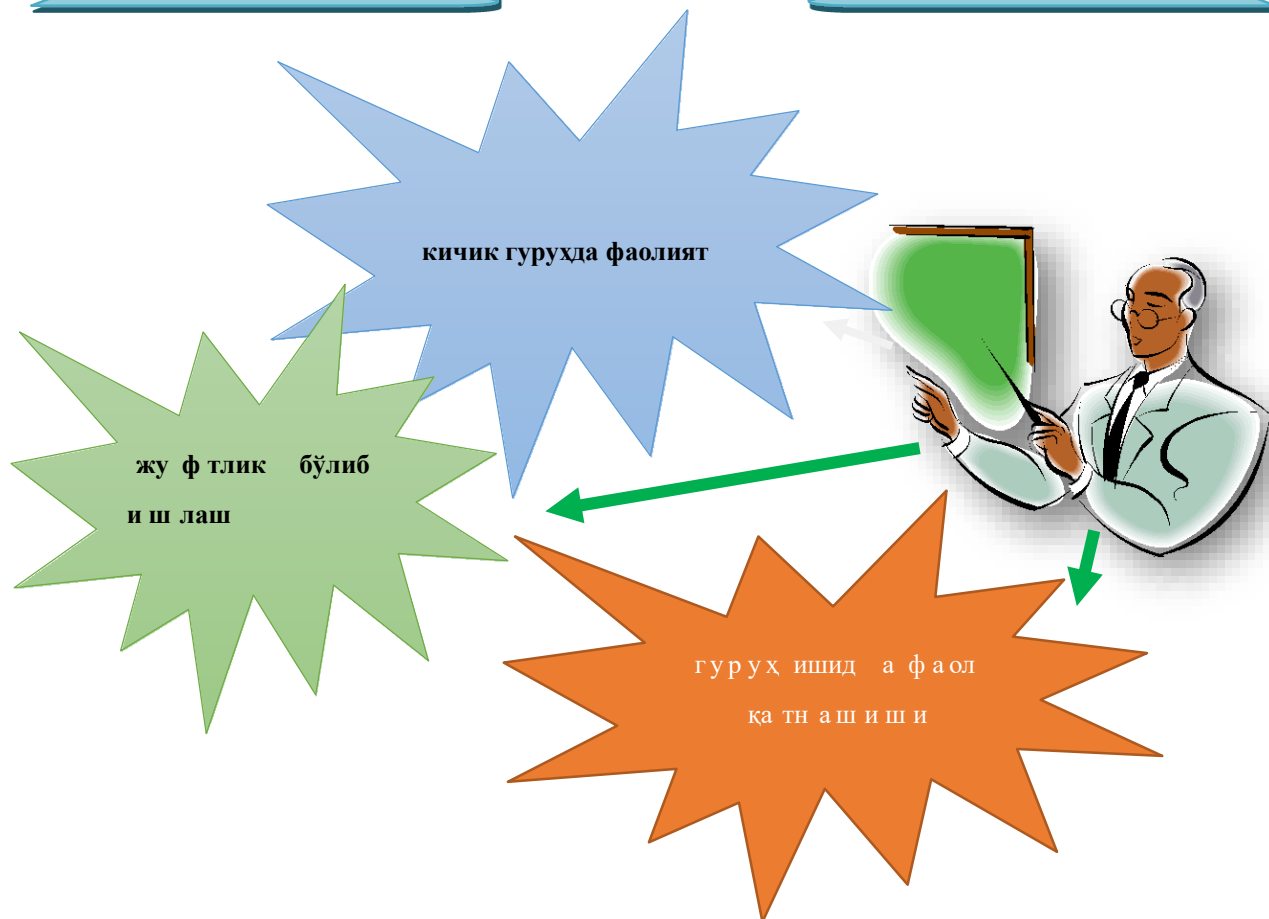
—Балиқ скелети| методини самарали амалга ошириш қоидалари:

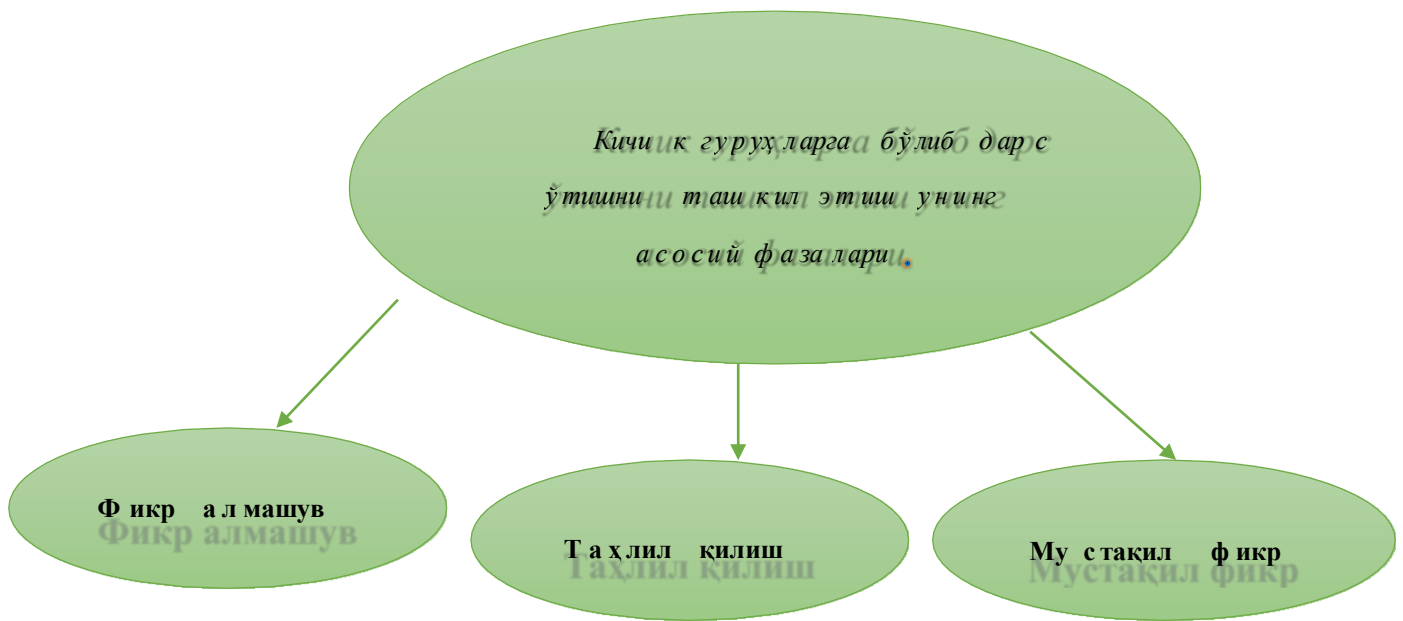
- 1) Фикрлашга тўлиқ эркинлик берилади;
- 2) берилаётган ғоялар миқдори қанча кўп бўлса, шунча яхши;
- 3) мавзу асосида берилган ғояларни ёзиб, кўринадиган жойга осиб қўйиш зарур;
- 4) берилган янги ғояларни яна тўлдириб, қатнашчилар рағбатлантирилиши лозим;
- 5) янги-янги ғоялар туғилаётган экан, демак ишни давом эттириш керак. «Балиқ скелети» методи

График мустақил
топширик
турлари?

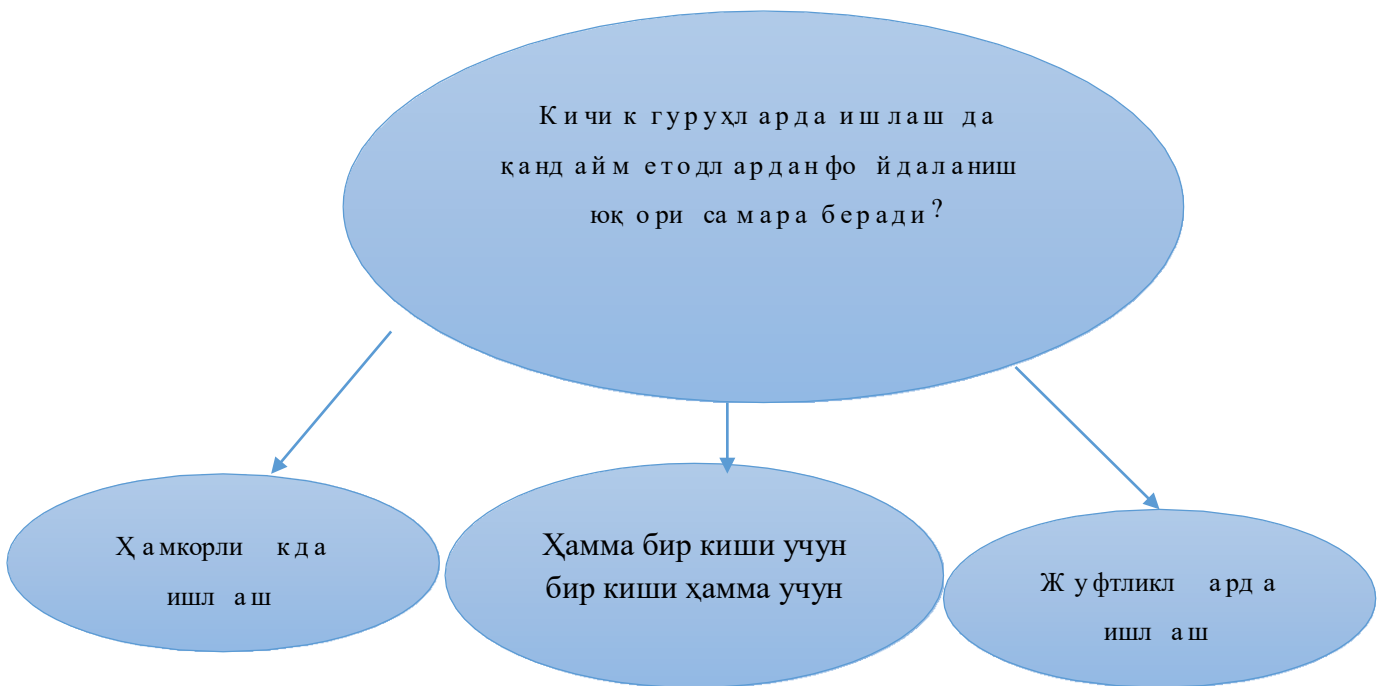

Блиц суров методи

2-гуруҳ учун топшириқ

3-гурӯҳ учун топшириқ

“Қандай ?” диаграммаси методи

“Қандай?” диаграммаси методидан фойдаланиш тартиби:

Машғулоти ўтишдан аввал унга муаммоли тус бериш мақсадида, ҳар бир кўриб чиқиладиган масаласи муаммо сифатида тақдим этилади. Тингловчиларни машғулоти бошидан мотивациялаштириш мақсадида уларга берилган муаммоларни ечимини излаб топиш йўллари кидиришга имконият яратиб берилади. Ушбу метод қуйидагича амалга оширилади:

- йирик муаммо ўртага ташланади ва уни ечишда Қандай? Калит сўзи қўлланилади;
- муаммодан поғоналар чиқарилиб, уларда янги ғоялар, яъни муаммони ечиш усуллари Қандай? Калит сўзи билан аниқлаб борилади;
- янги ғоялар тезкор ва беихтиёр тарзда берилиб, улар орасидаги боғланишлар топилади;
- поғоналар ихтиёрий шаклда ва ихтиёрий кесмалар билан ўзаро боғланиши мумкин;
- “Қандай?” диаграммаси охиригача туганмас жараён дир;
- машғулотида муаммони ечиш йўналишларини аниқлаб олишга имконият яратади;

“Ғоялар ғилдираги” методи

«Ғоялар ғилдираги» шундай принципга асосланадики, қаерда қандайдир муаммони ҳал қилиш учун ғояларнинг маълум сонининг рўйхатини келтириш зарурий шарт бўлади, камида саккизта ғояни келтириш лозим.

Фойдаланиш бўйича тавсиялар:

1. Ўртасига ҳал қилиниши зарур бўлган муаммони ёки масалани ёзасиз.
2. Саккиз – бу ўзаро келишув асосидаги вариант, умидсизликка тушиш учун унчалик катта сон эмас, агар сиз шунча ғояларни бирданига топишга эришаолмасангиз.

Бизнинг миямизнинг онгсиз қисми ўзининг ижодий имкониятлари чегарасини билмайди, шунинг учун (назарий жиҳатдан) сиз ғояларнинг берилган сонини осонгина ўйлаб чиқаришингиз мумкин.

3. «Ғоялар ғилдираги» Ҳар хил сондаги кегайлардан иборат бўлиши мумкин: 4;6;7;

Гуруҳ фаолиятини баҳолаш

Гуруҳ	Муаммоли топишириқни ечиш			Гуруҳ фаоллиги	Баллар йиғиндиси
	Вазиятни таҳлил қилиш ва йўналишни танлаб олиш	Янги ижодий ғоялар	Яқуний тақдимот		
	0.5	1.0	0.6	0.4	2.5
1.					
2.					
3.					
4.					

III. НАЗАРИЙ МАШҒУЛОТЛАР МАЗМУНИ

1-мавзу. Лотин тили ва тиббиёт терминологияси

Режа:

1.1 Лотин тили келиб чиқиш тарихи

1.2 Европа тиббиёти “отаси” Букрот

1.1 Лотин тили келиб чиқиш тарихи

Лотин тили (Lingua Latina) Ҳинд-Европа тиллар оиласининг италиян гуруҳига мансуб бўлиб, лотин тилида сўзлашган қабиланинг номидан олинган.

Аввал бу тилда лотинлар – Италия марказидаги Лация оролида яшовчилар (қабила-уруғ), шунингдек, қадимги Римда яшовчилар ва милoddан аввалги I асрда Апенин ярим оролида Римнинг италия қабилалари ҳукмронлиги остидаги уруғлар сўзлашган. Милoddан аввалги III аср ўрталаридан бошлаб лотин тили рим регионлари билан қадимги маданият ўчоқлари бўлмиш – Юнонистон, Карфаген, Миср, Сурия ҳамда Европанинг ўша даврда маданияти кам тараққий этган қабилаларига кириб боради. Аста-секин Лотин тили территорияси ҳозирги Руминия ва Португалия ерларини ҳам эгалланган улкан Рим империясининг ҳукмрон тилига айланди. Лекин агар Европанинг ғарбий қисмида лотин тили ҳеч қандай қабила тили қаршилигига учрамай етарли даражада тез тарқалган бўлса, Ўрта ер денгизи ҳавзасида – Юнонистон, Кичик Осиё, Мисрда узокроқ давр давомида ёзма шаклланган, лотин тилига нисбатан юқори маданият даражасини ўзида акс эттирган тиллар қаршилигига учрайди. Бу ҳудудларда юнон ва эллин ёзуви катта роль ўйнаган. Юнонлар билан бўлган алоқаларни йўлга қўйиш жараёнида римликлар Юнонистоннинг юқори даражада ривожланган маданиятининг улкан таъсирини сезганлар.

1.2 Европа тиббиёти “отаси” Букрот (тахм. милoddан аввалги 460 – 370 йилларда яшаб, ижод қилган) асарларидан илмий тиббий атамашунослик бошланади. Букрот асарларида қўлланган атамаларнинг катта қисми халқаро тиббий луғатга киритилган. Букротдан сўнг қадимги юнон

тилидаги тиббий атамашуносликнинг шаклланишида Александрия тиббиёт мактабида Герофил III (тахминан милоддан аввалги 330 йилда туғилган), Эрозистар (тахминан милоддан аввалги 330-240-йиллар), кейинроқ Руф Эфесский (тахм. милоддан аввалги I аср) ва ўқимишли олим, файласуф, врач, анатом, фармацевт Клавдий Гален (тахминан милоддан аввалги 129 йиллар) энг кўп ҳисса қўшганлар. Улар Буқрот билан бирга бўлғуси илмий тиббий атамашуносликка асос солганлар ва унинг подеворини яратишган. Антик тиббиётни, асосан юнонлар шакллантиришган. Рим бино бўлгандан буён унинг маданий ҳаётида Юнонистоннинг табиий, илмий ва тиббий фанлари роль ўйнайди. Жуда кўплаб юнонча ва лотин тилида сўзлар даврлар мобайнида лотин тилига кирди.

Роман тилларига асос вазифасини оғзаки лотин тили бажаради. Шу билан бирга адабий лотин тили китобий, ”илм” тили сифатида сунъий равишда ўсишни Ғарбий Европада, яна 100 йиллар мобайнида ўрта асрлар даврида – ўрта аср лотин тили, юксалиш (XIV-XVI асрлар) даврида гуманитар лотин номи билан давом эттирди. Мазкур даврда лотин тилида ўқитилди, илмий асарлар яратилди. Қадимги юнон ва араб ҳакимлари асарлари лотин тилига ўтирилди. Абу Али ибн Сино (Авиценна (980-1037)нинг ”Тибб конунлари” асари XII асрдаёқ лотин тилига ўтирилиб, қарийиб XVI аср охиригача Европада тиббиётни ўқитиш учун асосий манба сифатида фойдаланиб келинди.

Юксалиш даврининг инсонпарвар олимлари лотин тилини сохталаштириш, дағаллаштиришга қаршилик кўрсатиб, араб сўзлари аралашиб бораётган тоза, классик лотин тилини сақлаб қолиши учун кескин курашиб келганлар. Ҳозирда айтилиши ва ёзилиши лотин транскрипциясида бўлган юнонча сўзлар Эразм Роттердамский (1469-1536) томонидан ишлаб чиқилган. Юксалиш даврида лотин тили ўз мавқеини эгаллаб оғзаки ва ёзма ахборотларда фаннинг ҳамма соҳаларида олимларнинг мунозара ва тортишувларида қўллана бошлади.

Худди шу даврда халқаро тиббий атамашунослик лотин тили асосига

кўчади. Йирик италиян анатоми, одам анатомияси бунёдкори Андрей (Андреас) Везалий (1514-1564) анатомия фани бўйича дарс берган ва латин тилида ўзининг “Де хумани сорпорис фабриса” – “Инсон танасининг тузилиши” номли классик асарини ёзган. Везалий латинча анатомик атамашуносликнинг такомиллашишида “тўғри” соф латин тилининг қайта тикланишида сара асарларга асосланиб хайрли, ибратли ишларни амалга оширган. Атоқли инглиз шифокори, қон айланиш тизимини кашф этган Уилям Гарвей (1578-1657) ўзининг “Ехерситатио анатомиса де моту сордис эт сангуинис ин анималибус” – “Ҳайвонларда юрак ва қон ҳаракати борасида анатомик тадқиқот” асарини латин тилида ёзган. Латин тилида Европа мамлакатлари арининг атоқли мутафаккирлари, файласуфлари, олимлари, ҳақимлари – Ф.Бекон, Т.Моор, М.Малпиги, Т.Гоббс, И.Нютон, Р.Декарт, Г.В.Лейбнис, Н.Коперник, К.Линней ва кўплаб бошқалар ўз асарларини ёзиб қолдирганлар.

М.В.Ломоносовнинг кўпгина асарлари ҳам латин тилида ёзилган. Рус таржимонлари рус тиббий атамашунослиги яратилишида фаол меҳнат қилганлар, Россияда биринчи анатом профессор, академик Ф.П.Протасов рус тилидаги анатомик атамашуносликка асос солди. Ривожланиб бораётган рус тиббий атамашунослигида илмий атамаларни қўллаш ва тартибга солишга XVIII аср рус шифокори ва маърифатчиси Н.М.Максимович-Алебадик хизмат кўрсатган.

XVIII асрда латин тили Европа илм-фанида оммавий тан олинган тил сифатида миллий тиллар билан биргаликда фан таркибига кириб кетди. Ҳатто XIX аср ўрталарида ҳам тиббиёт борасидаги кўплаб асарлар латин тилида ёзилар эди. Масалан, рус хирург Н.И.Пирогов (1810-1881)нинг оператив хирургия ва топографик анатомияга оид (“Музлатилган мурда устида уч йўналишда ўтказиладиган аралаш топографик анатомия”, 1889) асари ва бошқалар. Атоқли рус фармакологи И.Й.Дядковский ўзининг машҳур “Одам танасига дори-дармон таъсир этиш усуллари” номли диссертациясини латин тилида ёзиб, ҳимоя қилган. 1865 йилгача рус

фуқаро ва ҳарбий фармакопоялари лотин тилида босиб чиқарилди.

Касаллик тарихи ҳам лотин тилида ёзилар эди.

Аждодларимиз тафаккури ва даҳоси билан яратилган энг қадимги тошёзув ва битиклар, халқ оғзаки ижоди намуналаридан тортиб, бугунги кунда кутубхоналаримиз хазинасида сақланаётган минг-минглаб қўлёзмалар, уларда мужассамлашган тарих, адабиёт, санъат, сиёсат, ахлоқ, фалсафа, тиббиёт, математика, минералогия, кимё, астрономия, меъморлик, деҳқончилик ва бошқа соҳаларга оид қимматбаҳо асарлар бизнинг буюк маънавий бойлигимиздир. Бунчалик катта меросга эга бўлган халқ дунёда камдан кам топилади.

VIII асрнинг иккинчи ярмидан Ўрта Осиёда ислом ёки мусулмон маданияти деб аталган маданият кенг ёйилди. Ислом маданиятининг минтақа маданиятига айланиши осонлик билан бўлмаган. Фақатгина VIII асрнинг иккинчи ярми – IX аср бошларида минтақанинг уч буюк халқи – араб, форс ва туркий элатлараро сиёсий қудратга ўзига хос мувозанат ҳолати вужудга келди. Исломнинг асл ғояси – мусулмон умматининг тенглиги амалда жорий бўлишига воқе имкон туғилди. Шу даврдан бошлаб, минтақа халқлари орасида ислом динининг нуфузи тез ошиб борди.

Ўрта Осиёлик илм аҳли, мутафаккирлар шу даврлардан бошлаб қадимги юнон фалсафаси, фани, адабиёти ва санъатини фаол ўргана бошладилар. Антик давр мутафаккирларининг таълимотлари ўша даврда Шарқда илм-фан ва фалсафанинг тараққий этишига асос бўлди.

Ўрта Осиёда жамиятнинг сиёсий, иқтисодий ва маънавий ҳаётидаги улкан ютуқлар Уйғониш даври натижаси бўлиб ҳисобланади. Бу даврда сиёсат ва ҳуқуқшунослик фанлари, адабиёт ва санъат, тиббиёт ва фалсафа фанларида юксак тараққиёт кўзга ташланди. Инсон муаммоси Уйғониш даври арбоблари томонидан илк бор ижод ва тафаккур оламига кириб келди ва қўлга киритилган барча ютуқлар инсоннинг ўзини камол топтиришга хизмат қилди. Бу давр учун ўз ижодкорлари зарур эди ва тарих ана шундай

ижодкорларни яратди. А.В.Сагадеев таъкидлаганидек, “Шарқ фалсафий ғояларининг ўрта аср Европа дунёқарашига, ундан сўнг Уйғониш даврига ҳам таъсири шак-шубҳасиздир. Энг аввало, бу таъсир уч улкан файласуф: Ибн Сино (Авиценна), Ибн Рушд, Ибн Халдундан бошланади. Ибн Синонинг фалсафий мероси уч маданий ҳудудда: мусулмон Шарқи, мусулмон Ғарби ва Христиан Ғарбида фалсафанинг ривожланишига сезиларли таъсир кўрсатди”. Айниқса Ибн Рушднинг ғоялари августчилар орасида машҳур бўлиб, унинг таъсирини Буюк Альберт, Фома Аквинский, Дунс Скот асарларида кўриш мумкин эди. Аҳмад ал-Фарғоний, Абу Наср Форобий, Имом ал-Бухорий, Исо ат-Термизий, Фирдавсий, Абу Али ибн Сино, Абу Райҳон Беруний, Мирзо Улуғбек, Абдурахмон Жомий, Алишер Навоий ва Заҳириддин Муҳаммад Бобур каби алломалар яратган илмий-бадий мўжизалар ҳанузгача дунёдаги маърифат аҳлини ҳайратга солади. Улар яратган асарлар, илм-фан дурдоналари, кашфиётлар миллий маданиятимизнинг фаҳри ҳисобланади.

Ўрта асрлар Шарқ фани ва маданияти етакчилари орасида шубҳасиз, ўз даврида замондошлари томонидан “Муаллим ус-соний” (“Иккинчи муаллим”), Европада Alfarabius ёки Avennasar деб ном берилган Абу Наср Форобий (870-950)нинг бу борадаги хизматлари бебаҳодир. Унинг ижтимоий-сиёсий ғоялари, идеал давлат ҳақидаги қарашлари, айниқса, тараққийпарвар тавсифга эгадир.

IV. АМАЛИЙ МАШҒУЛОТЛАР МАТЕРИАЛЛАРИ

2-мавзу. Клиник терминологиянинг хусусиятлари

Режа:

2.1 Юнон сўзлари хақида маълумот

2.2 . Клиник терминларнинг ясалиши

2.1 Юнон сўзлари хақида маълумот

Клиник атамаларни таҳлил қилиш; сўз ясаш воситалари ва усуллари билан танишиш; мураккаб атамаларни таҳлил қилиш ва ясаш кўникмаларини ўстириш.

1. Юнон—лотин дублет ва антонимик олд қўшимчалами билиш.
2. Перфиксал ва пресксал — суффиксал ясама сўзларни таҳлил қилиш ва ясашни билиш..

Бўлажак врачни атамашунослик (терминологик) жиҳатдан тайёрлаш ундан фақатгина атамаларни тушунишгина эмас, балки уларни ўзлаштириб амалда қўллаш кўникмаларини шакллантиришни ҳам талаб қилади.

Бу эса унга ўз касбининг илмий тилини эгаллашга ёрдам беради.

Клиник атамашунослик анатомиядан кейин, яъни талабалар лотин грамматикасининг асосий қоидаларини ўзлаштириб боигач ўрганилади.

Клиник атамашуносликни ўрганиш атама элемент деб номланувчи алоҳида компонентларнинг таҳлилига асосланади. Ҳар қандай сўз ясовчи элемент фўзак. негиз, олд қўшимча префикс, суффикс) атама элемент дейижфиди-

Атама элементлар муайян маънога эга. Шунинг учун бир неча атама элементлардан тузилган атамаларни таҳлил қилишда асосий маъно ташувбҳи

атама элементларга илмий жиҳатдан ёндошиш мақсадга мувофиқдир.

Масалан,, *proctorrhagia* атама элементлари ўрганишда *proctorrhagia* атамаси берилди — прокторагия, тўғри ичакдан кўп миқдорда қон аралаш йиринг ажралишидир. Маъно ташувчилар - тўғри ичак ва қон аралаш йиринг

ажралиши.

Атама элементлар қуйидаги турларга боинади:

1. Юнон ўзак атамалари - лотинча анатомик номларнинг эквивалентлари хисобланади . Масалан:

Бурун — *rhin* — *nasus*, i, m

Лаб — *cheil* — *labium*, i, n

2Сўз охирида қоиланувчи атама элемент — орган ва тўқималардаги патологик ўзгаришлар, оператсия турлари, диагностик текшириш ёки даволаш усулларини ифодалайди. Масалан: ***ectomia*** - органни бутунлай олиб ташлаш

scopia - махсус асбоб ёрдамида органлами ички девори ва юзларини текшириш, ***necrosis*** — тўқима ва органлами оииши.

3. Аффикс (*prefiks* va *suffikslar*) маъно ташиш жиҳатидан а ўзак атама элементларга тенг. Масалан: ***dys-*** - бузилиш, бирор бир функциянинг издан чиқиши; ***-itis, -itidis*** — бирор нарсанинг яллиғланиши. Масалан: ***dystonia*** - тонуснинг бузилиши, ***gastritis*** - ошқозоннинг яллиғланиши.

Атама элементлами ўзлаштириш талабаларга сўз бойлигини кенгайтириб медитсинага оид атамалами бемалол тушуниш имконини беради.

Масалан:

Arteria — атама элементдан 50 га яқин, ***haem*** ва ***aemia*** атама элементдан эса 150 дан ортиқ атама ясалган. атама элемент эса 100 атама таркибида учрайди. Атама элемент баъзан бир неча сўз ясовчи элементлар: ўзак + суффикс + кўшимча ёки префикс + ўзак + суффикс + кўшимчадан ифодаланиши мумкин. Масалан: ***scler + os + is, ec-tom-ia*** атама элементлар асосан сўз бошида ёки сўз охирида келувчи компонентларга бўлинади. Масалан: ***hyper*** — юқори, нормадан юқори, усти; ***steth*** кўкрак — бошланғич атама элементлар, ***prhagia*** — қон кетиш, ***oma*** — ўсма, шиш — охирги атаима элемент ва ҳоказо.

Лекин жуда кўп атама элементлар атаманинг бошида ҳам, охирида

ҳам қўлланиши мумкин. Масалан: *spkmmegalia, a e f— megalosplenía, ae f*

—
талокнинг катталашуви.

Айрим мустақил маънога эга бўлган сўзлар ҳам сўнг атама элемент сифатида қўлланиши мумкин: *ptosis, is f* — птоз, кўз қовоғининг тушиши;

gastro ptosis, is f — гастроптоз, ошқозоннинг тушиши, пасайиши;

necrosis, is f — некроз — тўқима ёки органнинг ўлиши;; *osteonecrosis, i s f—*

osteonekroz, суяк бўлимининг ўлиши.

Клиник терминларнинг ясалиши

Клиник атамашуносликни ўзлаштириш методикаси алоҳида атама элементларнинг маъносини тушуниш ва ясама ёки мураккаб атамалар яшаш усуллари назарда тутлади. Клиник атамалар одатда ясама ёки қўшма сўзлардан ифодаланади. Ясама сўзлар префикс + ўзак; префикс + ўзак + суффикс; ўзак + суффикс: *nephritis* - нефрит, буйракнинг яллиғланиши;

para + nephr+ itis — паранефрит, буйрак атрофи клеткасининг яллиғланиши

Қўшма сўзлар икки ёки ундан ортиқ ўзакдан ясалади. Юнонча ўзаклардан қўшма сўз ясалганда кўпинча «о» интерфилес қўлланади.

Масалан: *gastr + o + scopia* — гастроскопия, гастроскоп ёрдамида ошқозон шиллиқ пардасини текшириш; гастроскопия, гастроскоп ёрдамида ошқозон

шиллиқ пардасини текшириш; *ot + o + rhin + o + logia* медитсинанинг кулоқ, бурун, томоқ касалликлами даволаш билан шуғулланувчи бўлими.

Лекин «о» унлиси тушиб қолиши ҳам мумкин: *tonsillectomia* — тонзиллектомия

— бодомчани тўла олиб ташлаш.

Кўпчилик юнон ва латин атамалари ўзбек тилига (ўзбек тили грамматик қоида-сига асосан) тайжимасиз кўчирилади. Масалан: *chronicus, a, um* —

хроник; *infarctus, us m* - инфаркт. Баъзи ҳолларда ататна билан бирга унинг

таржимаси ҳам берилиши мумкин. Масалан: *necrosis, i s f* - nekroz, o'lish; *transplantatio, o n is, f*~ трансплантатсия, кучириб ўтказиш.

Бир сўзли атамалар яшаш учун ўзак ва атама элементлами билиш зарур. Медитсинага оид атамаларда урғу қўйиш қийинчилик келтириб чиқаф

ради. **-ia** қўшимчаси билан тугалланувчи юнонча клиник атамаларда урғу сўз охиридан 2- бўғинга,, **logia** сўзида эса охиридан 3- бўғинга қўйилади. Масалан:*nephrectomia, hemiplegia, hypertonia, biologia, phyziologia; -pathia, -graphia, -phonia* атама элементлари медитсинага оид атамаларда қоиланганда уиғу сўз охиридан 2- бўғинга, бошқа сохаларга оид атамаларда эса сўз охиридан 3- бўғинга тушади.

Солиштиринг:

mastopathia - sympathia

cardiographia - photographia

arphonia - symphonia

Лотин ва юнон тилларининг ихчам ва мукамаллиги ўзбек тилида бир неча сўзда берилган тушунчани бир сўзда ифодалаш имконини беради.

Масалан: *stomatitis, i s f* - оғиз бўшлиғи пардасининг яллиғланиши.

Медитсинага оид атамаларни ўрганишда сўз яшаш воситалари ва усуллари билиш катта аҳамиятга эга. Сўз яшашда муҳим ўринни

егаллайдиган юнон-лотин префикслари қуйидагилар:

3-мавзу. Префикс - клиник терминларни шакллантириш усули

Режа:

3.1 Префикс олд қўшимча

3.2 Префикс маъно ўзгартирувчи сифатида қўлланилиши

3.1 Префикс олд қўшимча

Клиник терминологияга кириш. Клиник атамалар ясаш усули. Суффиксация. Префиксация усули. Клиник терминлар ясовчи атама элементлар. Аъзо ва бош қисмларни ифодаловчи юнон-лотин дублетлари. Илмни, фанни, диагностик усулларни, даволашни, касалликларни ифодаловчи юнон атама элементлар. Юнон-лотин дублетлари. Органлардаги ва тўқималардаги патологик, ўзгаришларни, терапевтик ва хирургик усулларни ифодаловчи юнон атама элемент. Юнон-лотин дублетлари ва якка АЕ лар. Тўқималар, органлар суюқликлар секретлар, жинс ва ёшни ифодаловчи юнон-лотин дублетлари. Функционал ва патологик ҳолат ҳамда жараёнларни ифодаловчи якка АЕлар. Юнон-лотин дублетлари ва якка АЕлар. Турли физик хусусият, сифат, муносабат ва бошқа белгиларни ифодаловчи сўзлар

Lotin-yunon prefikslari

1 ad	Extrauterinus	Hyper
adductor.	Exoglossia	Superior
2 ab apo	Exoplasma	Supraorbitalis
Abductor	5 infra	Epiphysis
Apophysis	sub	Epigastricus
3 intra	hypo	7 ante
Intro	ost,	Prae
endo	infrascapularis	pro
intraabdominalis	hypogastricus	anteuterinus
endoderma	hypotonia	pronephros
4 extra ecto	6 super	8. post meta
Exo	Supra	Posterior
	Epi	Postoperativus

Metacarpus	Rehabilitatio	17. im
	13. con	In
Metabolismus	Com	a, an -siz impotentia
9. inter meso	Sym	impar
Intervertebralis	Syn	analgia
Interscapularis	Symbiosis	anoiganicus
	Synostosis	18. dys
Interdentalis	Syndesmologia	Dystonia
Mesoderma	14. contra anti qarama- qarshi contralateralis	Dyspepsia
10. circuir peri		
Para	Contraindication	19. eu
Circumferenti	Antitoxia	Eurhythmia
Periosteum	15. in en, interaus	Eupnoe
Parastemalis	Im	normal, marom (ritm)
11. trans dia	injection	20. dis dia, Raz
Transversus	encephalon	Dissemination
Diathermia	endocardium	Diagnosis
12. retro		21- de
Re	16. ex ec extern us	Des
Retromandibularis	extremitas	se desinfectio
Retroflexio	ectropium	depressor
Reanimation	ectoderma	

4-мавзу:

Дори терминологияси хусусиятлари

Режа:

4.1 Дори терминологияси хақида

4.2 Рецепт ёзиш қоидалари

4.1 Дори терминологияси хақида

Дори терминологияси Доривор моддаларнинг травиал номлари. Таркибий қисмлар. Дори шакллари. Фармацевтик термин структураси. Феъл ва унинг грамматик категорияси .Стандарт рецептурада формулировкалари феъллар билан. Фармацевтик терминларни ва таркибий қисмларни ишлатилишини мустаҳкамлаш. Стандарт рецептура формулировкалари кўмакчилар билан. Рецепт структураси. Рецепт ёзиш қоидалари. Таблетка, шамчалар ва кўз плёнкаларини ёзишда тушум келишигини қўлланилиши. Рецепттурада кимевий элементлар.Кислоталар. Оксидлар. Тузлар. Рецепттурада асосий қисқартмалар.

ДОРИ ШАКЛЛАРИ ҲАҚИДА ҚИСҚАЧА МАЪЛУМОТ

Aerosolum, i n aerazol

Granulum, i n granula

Gutta, ae f tomchi

Unguentum, i n surtma

Linimentum, i n suyuq surtma

Pasta, ae f tarkibida 20—25% kukunsimon

moddasi bo'lgan surtma

Emplastrum, i n malham

Suppositorium, i n shamcha

Pulvis, eris m kukun

Tabuletta, ae,f tabletka

Tabulettaobducta po'st qoplangan tabletka

Dragee (fr.) draje (fransuzcha)

Solutio, onis f eritma

Suspensio, onis f suspenziya

Emulsum, i n emulsiya

Pilula, ae f hab dori

Tinctura, ae f nastoyka

Infusum, i n damlama

Decoctum, in qaynatma

Sirupus, im shaibat (dorivor)

(inediciinalis)

Species, ei f yig'ma

(ko'p. Species, erum f)

Capsula, ae f kapsula

C. gelatinosa jelatinli kapsula

C. amylacea seu oblata kraxmalli yoki o'ramli kapsula

Membranula ophthalmica seu

Lamella ophthalmica ko'z plenkalari

Extractum, i n ekstrakt

Препарат номларида дори шаклининг ифодаланиши

Агар дори шакли препарат номи билан ифодаланса биринчи ўринда дори шаклининг номи, иккинчи ўринда эса қаратқич келишигида дори-дармоннинг номи ёзилади.

Масалан: Unguentum Streptocidi — Streptotsid суртмаси

Solutio Novocaini — Новокаин эритмаси

Tabulettae Analgini — Аналгин таблеткалари

Мураккаб дори-дармон номлари дори шаклининг номига илова тарзида бош келишиқда қўштирноқ ичида берилади.

Масалан: Unguentum «Calendula» — «Kalendula» surtmasi

Tabulettae «Urosalum» — «Urosal» tabletkalari

Дори шаклини белгиловчи мослашган аниқловчи препарат номида **охирги**

ўринда қоиланади ва дори шакли билан мослашади.

Масалан: Unguentum Hydrargyri cinereum - Симобнинг кулранг суртмаси

Extractum Belladonnae spissum - Белладоннанинг

қуюқ экстракти Қайнатма ва дамлама номларида хомашё номи дори шакли ҳамда ўсимлик номлари ўртасида қаратқич келишигида қоиланилади.

Масалан: *

Infusum radices Valerianae - Валериана илдизининг дамламаси.

Decoctum rhizomatis Tormentillae — ғозпанжа илдизпоясининг қайнатмаси.

1. Таржима қилинг:

Recipe: Solutionis Platyphyllini hydrochloridi 1% 10ml _____

Da. _____

Signa: _____

Recipe: Decoci corticis Quercus ex 20,0 200 ml _____

Da. _____

Signa: _____

Recipe: Extracti Alogs fluid 1ml _____

Da tales doses numero 10 in ampullis _____

Signa: _____

Recipe: Tincturae amarae 30 ml _____

Da. _____

Signa: _____

Recipe: Atropini sulfati 0,1 _____

Aquae destillatae 10ml _____

Misce.

Da. _____

Signa: _____

5- мавзу. Феъл ва уни рецепт формулаларда қўллаш

Режа:

5.1 Феъл ва феълнинг майллари

5.2 Доришуносликда феълни ишлатилиши

5.1 Феъл ва феълнинг майллари

Предметнинг ҳаракатини билдириб «нима қилди?, нима қияпти?, нима қилмоқчи?» сўроқларга жавоб берадиган сўз туркуми *фе ъл* деб аталади.

Лотин тилида феъллар шахс, сон ва замонда ўзгаради. Феъл 3 та шахс, 2 та сон (бирлик ва кўплик), 6 та замон, 4 та майл, 4 та тусланишга эга:

Феълламинг тусланиши ўзақдаги сўнги унли билан бир-биридан ферқ қилади.

I тусланиш II тусланиш III тусланиш IV тусланиш

fiо, феъли ўзбек тилига «ҳосил бўлмоқ» деб таржима қилинади. Унинг шарт майли қуйидагича ҳосил боиади. «*fi*» негизига суф. «*a*» қўшилади ва 3 шахс бирликда *fiat* шаклига эга боиади, 3 шахс кўпликда *fiant* шаклига эга.

fiо , *fieri* ФЕЪЛИ БИЛАН ҚЎЛЛАНАДИГАН СТАНДАРТ

РЕЦЕПТУРА ФОРМУЛИРОВКАЛАРИ

1. *Misce, fiat pulvis.*
2. *Misce, fiat unguentum.*
3. *Misce, fiat linimentum.*
4. *Misce, fiat pasta.*
5. *Misce, fiat emulsum.*
6. *Misce, fiat suppositorium.*
7. *Misce, fiat suppositorium vaginale.*

Бирлик

Аралаштир, кукун ҳосил бўлсин.

Аралаштир, суртма (маз) ҳосил бўлсин.

Аралаштир, линимент ҳосил бўлсин.

Аралаштир, паста ҳосил боисин.

Аралаштир, эмулсия ҳосил боисин.

Аралаштир, шам ҳосил боисин..

Аралаштир, вагинал шамча ҳосил боисин.

Эслатма. - Аралаштир феъли буйруқ майлида

бирликда берилган, шарт майлида қоиланмайди.

Феълламинг буйруқ ва шарт майлларини яшаш ва уламинг

ретсептура шакларини билиш; феълламинг ўзагини топиш ва тусланишини

аниқлаш; буйруқ ва шарт майлининг айрим шаклларини таржима қилиш

5.2 Доришуносликда феълни ишлатилиши

ФЕЪЛНИНГ ЛУҒАТ ШАКЛИ

Феълнинг луғат шаклида ёзилишига аҳамият беринг.

1. Феъл ҳозирги замон И шахсда -о кўшимчаси билан тўлиқ ёзилади.
2. Феъл ноаниқ шаклининг охирига 3 та ҳарфи ёзилади.
3. Феълнинг тусланиши рақам билан кўрсатилади.

1. *Pigritia est mater vitiorum.*

2. *Repetitio est mater studiorum.*

3. *Praemia cum poscit medicus satana est.*

Мисоллар:

Луғат шакли Тусланиш Инфинитив

do, dare I dare Re da

habeo, ere n habere Re habe

addo, ere III addere Ere add

diluo, ere m diluere Ere dilu

finio, ire IV finire Re fini

БУЙРУҚ МАЙЛИ (Imperativ)

Рецептурада буйруқ майли бирликда ишлатилади. I, II, IV тусланишларда

феининг буйруқ майли негизи билан мос тушади. III тусланишдаги феълнинг

негизига унли «е» қўшилади.

Луғат шакли Негиз Буйруқ майли

(бирлик)

Таржима

signo,are 1 signa signa белгила

misceo,ere 2 misce misce аралаштир

recipio,ere 3 recip recipe ол

audio, ire 4 ауди ауди эши

6- мавзу Кимёвий элементларнинг латинча номлари

Режа:

6.1 Кислоталар

6.2 Оксидлар

6.1 Кислоталар

Рус олими Д И Менделеев томонидан 1869-йил бутун дунёга машхур кимёвий элементларнинг тизими яратилди

Энг муҳим кимёвий элементларнинг латинча номларини

билиш; латин тилида кислота ва оксидларнинг номларини яшаш рецептура учун жуда муҳим

Барча кимёвий элементларнинг номлари ИИ турланиш средний роддаги

отлар боииб, фақат икдта: *Sulfur,uris,n* (III турланиш) — олтин гугурт ва

Phosphorus,i,m - Фосфор кимёвий элементларнинг номлари бундан истиснодир.

Эслатма! Кимёвий элементларнинг белгиси латинча номлардан олинган

бўлиб, уларнинг оифографик хусусиятини акс эттиради: Ca — Calcium, Fe - Ferrum, K - Kalium ва бошқалар.

АСОСИЙ КИМЁВИЙ ЭЛЕМЕНТЛАРНИНГ НОМЛАРИ

Кимёвий элемент Латинча номи

Al

As

Ag

Au

B

Zn Zincum i,n

Aluminium i,n

Argentum i,n

Arsenicum i,n

Aurum i,n

Bromum i,n

Ba Barium i,n

Bi Bismuthum i,n

C Carboneum i,n

Ca Calcium i,n

Cl Chlorum i,n

Cu Cuprum i,n

F Fluorum i,n;

Phthorum i,n/lot/ ftor seu

Fe Ferrum i,n

H Hydrogenium i,n

Hg Hydrargyrum i,n

I Iodum i,n

K Kalium i,n

Li Lithium i,n

Mg Magnesium i,n

Magnium i,n

Mn Manganum i,n

N Nitrogenium i,n

Na Natrium i,n

O Oxygenium i,n

Pb Plumbum i,n

Ph Phosphorus i,m

S Sulfur, uris,n

Si Silicium i,n

КИСЛОТАЛАР

Кислоталарнинг латинча номлари иккита сўздан иборат *acidum i, n* - кислота ва мос келган сифат. Биринчи ўринда от, иккинчи ўринда сифат келади. Сифат кислота номини ясовчи элемент негизига *-ic+um, -os+um* иккинчи ўринда сифат келади.

-icum қўшимчаси кислота таркибида кислород миқдори ортиклигини билдиради.

Masalan: Acidum sulfuricum – Сульфат кислота

-osum- қўшимчаси кислота таркибида кислород миқдори камлигини билдиради. ва ўзбек тилига *-it-* қўшимчасини олади.

Acidum sulfurosum – Сульфит кислота

Кислородсиз кислоталарнинг номларидаги сифатламинг таркиби қуйидагича ясалади: *hydro-* олд қўшимчаси + кислота номини ясовчи элемент номининг ўзаги + *icum* - олади.

Acidum hydrosulfuricum - sulfid kislota

6.2 Оксидлар

Оксидларнинг номлари иккита сўздан иборат: биринчи ўринда элементнинг номи қаратқич келишигида, иккинчи ўринда оксид номи келади.

Оху- кислород борлигини кўрсатади, олд қўшимчалари эса бирикма таркибини аниқлайди:

охудум i,n

перохудум i,n пероксид

гидрохудум i,n гидроксиди

Оксид номларига мисоллар:

Zinci охудум рух оксиди

Hydrogenii перохудум водород пероксиди

Aluminium hydroxidum алюмин гидроксиди

7- мавзу Лотин тили гаплари таржимасининг тузилиши ва тартиби

Режа:

7.1Анатомик клиник ва фармацевтик терминларни ўзбек тилига таржима қилиш

Лотин тилини ўқитишнинг мақсади ўзида луғат ёрдамида лотин тилидаги матнларни ўқиш учун зарур грамматика ва лексикани ўзлаштиришни акс эттиради. Мазкур мақсаднинг аҳамияти шундаки, лотин тили ва грамматикасини ўрганиш орқали бошқа компонентларни рўёбга чиқариш мумкин. Шу сабабли лотин тили грамматикасини ўрганиш ва антик давр муаллифларининг асарларини ўқишга йўналтириш амалий фаолият тажрибаси билан уйғунлаштирилганда ўзининг самарасини беради. Чунки лексика ва грамматика амалиётсиз жуда тез унутилади.

Лотин тилини ўқитиш бошқа тилларни ўрганиш сингари ўзида мантиқий тафаккур юритиш, тасаввур ва онг бирлиги, фикрий жараёнларни жадаллаштириш каби мақсадларни акс эттиради. Лотин тилини ўқитиш жараёнида бўлажак тиббиёт ходимларида тиббий терминологияни ўзлаштириш, исталган дори воситасининг қўлланилиш соҳаси ҳақида хулоса чиқариш имконияти юзага чиқади.

Лотин тилини ўқитиш жараёнида антик маданият дурдоналари билан танишиш, маданият соҳасида қўлланилаётган атамаларнинг келиб чиқиш тарихини ўзлаштириш, замонавий маданиятнинг туб илдизларини англаш орқали талабаларда умуммаданий компетентликни ривожлантиришга эришилади. Лотин тили ва антик маданият – Европа цивилизациясининг асосини ташкил этиб, мазкур тилни ўрганиш асосида Қадимги Юнонистон ва Римдаги тамаддуннинг дин, санъат ва адабиётга таъсирини англаш, замонавий адабиётда антик мифологиянинг акс этишини идрок этиш имконияти юзага келади.

Лотин тилини ўқитишнинг тарбиявий мақсади антик даврга тааллуқли материаллар мазмунининг ахлоқийлик билан уйғунлиги орқали

аниқлаштирилади. Тиббиёт олий таълим муассасаларида лотин тилини ўқитишнинг қисқа курси грамматик қоидаларни чуқур ўзлаштириш имконини бермайди, бироқ маданий тавсифдаги тиббиётга доир материалларни ўрганиш орқали талабаларда лингвомаданий компетентликни таркиб топтириш мумкин. Фаннинг вазифалари сифатида қуйидагилар аниқлаштирилган: талабаларни назарий билимлар бўйича анатомик терминологияда от, урғу қўйиш, отларнинг луғат формаси, сифат, мослашган ва мослашмаган аниқловчи, бирлик ва кўплик формаси, отларнинг турланиши, келишик, сон; клиник терминологияда лотин тилидаги тана аъзоларининг юнон тилидаги вариантини ёдлаш, суффиксация, префиксация, негиз топиш, тўғри ташхис қўйиш ва қонунга бўйсунмаган ташхис қўйиш усуллари; фармакологияда рецептни грамматик жиҳатдан хатосиз ёзиш, феъл, шарт ва буйруқ майли, доривор ўсимликлар, дорилар, кислоталар, тузлар, оксидлар ва афоризмлар тўғрисида мушоҳада юритиш усуллари билан қуроллантириш, фаннинг долзарб муаммоларини очиб бориш, ҳамда лотин тилининг тиббиётдаги ўрни ва роли ҳақида амалий кўникмалар ҳосил қилиш. Ўқув дастурларида “Лотин тили ва тиббий терминология асослари” ўқув фанини ўзлаштириш жараёнида амалга ошириладиган масалалар доирасида тингловчилар анатомик билим асослари, клиник ташхис қўйишни тўғри ўрганиши ва рецептни тўғри ёзиш тўғрисидаги тасаввурга эга бўлиши; анатомик, клиник ва фармацевтик бўлимлар бўйича морфологик, синтактик усулларни билиши ва уларни амалиётда қўллаш; анатомик, клиник ва фармацевтик терминларни амалий машғулотда таҳлил қилиш усулларни қўллаши, хулоса чиқариши, муаммоли вазиятни ҳал этиш учун зарур бўлган маълумотлар тўплами ва улардан фойдаланиши, илмий тушунчаларни тушунтира олиши, муаммоли вазиятлар бўйича ечимларни қабул қилиш кўникмаларига эга бўлиши кераклиги белгилаб берилган.

Амалий машғулотлар жараёнида қуйидаги масалалар ўрганилади: тиббий терминологияга кириш; лотин алифбоси; унли ва ундош харфлар; тана тузилишига тегишли терминлар; урғу қўйиш қонуниятлари; тана тузилиши ва

бош қисмга тегишли анатомик терминлар; отлар: грамматик категориялари ва луғат формаси; отнинг турланиши; юз, жағга тегишли суяклар; сифат: грамматик категорияси ва луғат формаси; от билан мослашуви; оғиз бўшлиғига оид анатомик терминлар; мураккаб анатомик терминларнинг турланиши; нафас олиш тизимига оид терминлар; отларнинг келишик қўшимчалари; нафас олиш тизими; сифат даражалари: қиёсий даража (юрак тизими оид); орттирма даража (қон айланиш тизимига оид); анатомик терминларни бирлик формасида ишлатилиши; отларнинг турланиши; бош келишик кўплик формаси (сийдик чиқариш тизими); қаратқич келишик кўплик формаси (суяклар); бош ва қаратқич келишик кўплик формада анатомик терминларда ишлатилиши (эшитиш тизими); сон: тартиб ва санок сонлар; сўз ясалиши; морфема; суффиксация (тана тузилиши ва калла суяги (энсага оид, чаккага оид, пешонага оид); префиксация; клиник терминология; тана тузилиши ва юз-жағга оид клиник терминлар; аъзо ва бош қисмларни ифодаловчи дублетлар ва уларнинг патологиясининг номлари (бош, танглай, тиш); нафас олиш ва юқори қисмга тегишли клиник терминларни тузиш; клиник терминлар (милк ва милкни тузувчи органлар); тўқималар, секретлар, ёшни билдиргувчи ТЕ ва оғиз бўшлиғи тубини ифодаловчи клиник атамалар; сўлак безларини, чайновчи мускулларни ва фаолиятини билдирувчи клиник терминлар; фармакологияга кириш; дори формалари (нафас олиш тизимига тегишли); рецепт структураси ва формаси (юрак тизимига оид); рецептурада таблетка, шам ва кўз плёнкасини ишлатилиши (ёзилиши); рецептурада кимёвий элементлар; кислоталар; рецептурада оксидлар (сийдик чиқарув тизимига тегишли); рецептурада тузлар; катионлар ва анионлар; рецептурада қисқартмалар.

Анатомик терминларни қуйидагича ўзбек тилига таржима қилинади
НИМА ? ҚАНДАЙ ? НИМАНИНГ ? ҚАНДАЙНИНГ ?

Клиник терминларни қуйидагича ўзбек тилига таржима қилинади
НИМА ? НИМА ?

Фармацевтик терминларни қуйидагича ўзбек тилига таржима қилинади

НИМА ? НИМАНИНГ ? ҚАНДАЙ ?

8- мавзу Сўз ва концепт тушунчаси

Режа:

8.1 Лотин тили ва тиббий терминология сўзлари

8.2 Концепт тушунчаси

8.1 Лотин тили ва тиббий терминология сўзлари

Лотин тилидаги сўзларнинг шакли ва маъносини таҳлил этиш асосида талабаларда фикрий жараёнларни бойитиш, инсоният тарихи билан алоқадор воқеликлар асосида тарихий хотирани шакллантиришга эришилади. Шунингдек, синхрон режимда сўзларнинг тузилишини ўрганиш талабаларнинг аналитик тафаккурини ривожлантириб, тил шакллари, ўзлаштирма, архаик сўзлар ва неологизмларни чуқур ва аниқ идрок этиш қобилиятини ривожлантиради.

Сўзларнинг ясалишини ўрганишнинг муҳим жиҳати ўзлаштирма сўзларни таҳлил этишда ўз ифодасини топади. Мазкур ўринда лотин тилидаги материаллар алоҳида аҳамият касб этади. Чунки лотин тилидаги матнларни таҳлил этиш талабаларнинг интеллектуал қобилиятларни ривожлантириш билан бирга хотирада замонавий тиллардаги сўзлар семантикасидаги лексик элементларни мустаҳкамлаш имконини беради. Ўрганилаётган сўзнинг мазмунини ўзлаштириш уни аввалдан маълум лексик элементлар билан таққослаш кўникмасини ҳосил қилади. Роман тилларидаги кўпчилик сўзларни тушуниш лотин тилидаги сўз ва сўз ясалишига доир билимларга эга бўлиш билан боғлиқдир.

Талабалар томонидан сўз шакли ва маъносини мустақил баҳолаш қатор грамматик қонуниятларни англаб етишни талаб этади. Шу билан бирга талабалар лотин тили лексикасини кўпчилик сўзларнинг маъносини тушунмаганлиги ҳисобидан қийин ўзлаштиришади. Тадқиқот натижалари айрим талабалар акведук, акварель, конкордат, террариум, виадук каби сўзларнинг маъносини умуман билмаслигини, баъзилари эса кўпчиликка яхши маълум бўлган аквариум, аэронавт, декламация, дебитор, меморандум, валентлик,

фабула, партер каби сўзларга доир аниқ тасаввурларга эга эмаслигини кўрсатди. Сўз бойлиги албатта талабанинг индивидуал, умумий тайёргарлик даражаси билан бирга, тилларни ўқитиш сифати ва даражасига ҳам бевосита боғлиқдир.

Лотин қадимий тил сифатида антик давлатлар, фан ва маданиятнинг бой меросини ўзида акс эттириб, талабаларни интеллектуал-маданий ривожлантиришга доир муҳим жиҳатларга эга:

- мумтоз грамматик шаклларни ўзлаштириш фикрни тўғри йўналтириш ва фикрлашни ривожлантиради;

- тилни ўзлаштиришнинг қийинлиги ва мураккаблиги талабаларни фаол мустақил изланишга даъват этади;

- лотин тилининг қадимий асосларга эгаллиги, Европа маданияти учун таянч аҳамият касб этиши талабаларнинг ахборотларни излаб топиши, масаланинг туб моҳиятини тушуниб этиши, тўғри қарорлар қабул қилиш жараёнини рағбатлайди;

- Қадимги Юнонистон ва Римдаги ахлоқий, сиёсий, эстетик қадриятлар билан танишиш талабаларда ҳаётга, касбга аксиологик муносабатни қарор топтириб, фаол фуқаролик позициясини шакллантиришга хизмат қилади;

- сўзларнинг шакли ва маъносини таҳлил этиш талабаларда фикрий жараёнларни чуқурлаштиришга ёрдам беради;

- ўзлашма сўзларни ўрганиш, бошқа тиллар билан таққослаш, аналитик фикрлашни ривожлантиради;

- архаизм ва ўзлашма сўзларни таҳлил этиш лотин тили грамматикаси қонуниятларини бошқа тилларга таъсирини англаб этиш имконини беради.

Лотин тилини ўрганиш жараёнида талабаларни интеллектуал-маданий ривожлантиришнинг муҳим компоненти сифатида нутқнинг хилма-хил турлари ва шаклларининг ўзлаштирилишини ҳам алоҳида таъкидлаб ўтиш зарур. Жумладан, матнни чуқур қайта ишлаш орқали ташқи (оғзаки) нутқ ёрдамида материални қулай идрок этиш; ёзма нутқ учун ёзувчи ва ўқувчи ўртасидаги мулоқотнинг мнемоник тавсифини ўзлаштириш вазифаси ҳал этилади. Диалогик

нутқда суҳбатдошнинг фикрларига тушуниш ва унги мос жавоб қайтариш кўникмасини эгаллаш зарур. Монолог нутқий фаолиятнинг мураккаб тури сифатида масаланинг моҳиятини чуқур ўйлаб кўриш ва нутқни тайёрлаш малакасини ривожлантиришни талаб этади.

Тиббиёт олий таълим муассасаларида лотин тилини ўқитишда талабаларни *интеллектуал-маданий ривожлантиришнинг параметрлари*:

- тиббиёт олий таълим муассасаларида ўқитиладиган лотин тили фани мазмунини интеллектуал-маданий тавсифдаги маълумотлари;
- миллий-маданий моҳиятни ёрқин акс эттирувчи ўқув бирликлари;
- лотин тили ўқув материаллари бўйича соатлар ҳажми;
- тиббий терминларнинг фонетик, грамматик ва лексик ҳажми;
- маданиятшуносликка доир мавзулар, концепт ва воқеликлар тизими.

Талабаларни интеллектуал-маданий ривожлантиришнинг когнитив, фаолиятга доир ва амалий мезонлари асосида индикаторлари қуйидагича аниқланди:

- лотин тилидаги терминларни билиш;
- лотин тили терминларини фонетик, грамматик ва лексик жиҳатдан тушуниш;
- матнлар билан ишлаш жараёнида лотин тилидаги тиббий терминларни қўллай олиш.

Юқорида қайд этилган мезонлар асосида таклиф этилаётган индикаторлар тиббиёт олий таълим муассасалари талабаларини интеллектуал-маданий ривожлантиришда ўз аҳамиятига эга.

8.2 Концепт тушунчаси

Рус тилшунослигида *концепт* тушунчаси XX асрнинг биринчи чорагида файласуф С.Асколдов томонидан илмий муомалага киритилади. С.Асколдовнинг қарашича, концептлар воситасида турли миллат вакиллари мулоқотга киришади, шунга кўра, концептларни яратиш ва идрок қилиш икки томонлама коммуникатив жараён ҳисобланади. Лисоний маконда мавжуд бўлган

бундай тизим дунё миллий манзарасининг ўзига хослигини белгилайди¹. XX асрнинг биринчи чорагида концепт ҳақида мулоҳазаларга танқидий ёндашилади. Фақат XX асрнинг 80-йилларга келиб, бу терминга эҳтиёж қайта пайдо бўлади. Ю.С.Степанов ўзининг тадқиқотларида ментал шаклланишнинг моҳиятини очишга ҳаракат қилиб, *концепт* сўзининг этимологиясига мурожаат қилади. *Концепт* лотин тилидаги *conceptus*– “тушунча” сўзининг калкасидир. Концепт икки томонли хусусиятга эгадир. Бир томондан, маданият концепт кўринишида инсоннинг ментал дунёсига кирса, бошқа томондан, инсон концепт ёрдамида маданиятга киради ва баъзан унга таъсир кўрсатади. Инсон ўзининг индивидуал, бетакрор маданиятини сақлаган ҳолда, концепт орқали халқларнинг маданиятига, турли миллат вакилларининг ментал дунёсига мурожаат қилади².

Концептнинг когнитив тилшунослик, лингвокультурология, шунингдек, адабиётшунослик фанларидаги изоҳи ўзаро фарқланади³. Ушбу термин тилшуносликда ўтган асрнинг 80-йилларига қадар *тушунча* сўзига синоним сифатида ишлатилган бўлса⁴, бугунги кунга келиб унинг изоҳи *тушунча* терминига нисбатан кенгайганини кўриш мумкин. Бинобарин, Н.Ю.Шведова концептни тушунча эканлигини, бу тушунча ортида эса ижтимоий ёки субъектив тарзда анланувчи, инсон ҳаётининг муҳим моддий, ақлий, руҳий томонини акс эттирувчи, ўз тарихий илдизларига эга бўлган, халқнинг умумий тажрибасини акс эттирадиган мазмун туришини таъкидлаган⁵.

Профессор Н. Маҳмудов лингвокультурологияда концептнинг ўрганилиши хусусида шундай ёзади: “Лингвокультурологик тадқиқотларда айнан концептнинг ифодаланиши муаммоларига жуда катта эътибор қаратилмоқда, интернет материаллари билан танишганда, масалан, Россиядаги тилшуносликларда бу йўналиш ниҳоятда кенг тарқалганини кўриш мумкин, бу

¹ Аскольдов, С. А. Концепт и слово [Текст] / С. А. Аскольдов // Русская словесность. От теории словесности к структуре текста. Антология. – М. : Academia, 1997. – С. 267–280.

² Степанов, Ю. С. Константы: Словарь русской культуры [Текст] / Ю. С. Степанов. – М. : Академический проект, 2004.

³ Демьянков В.З. Понятие и концепт в художественном литературном языке и в научном языке // Вопросы филологии. – Москва, 2001. -№ 1. –С. 35-47.

⁴ Демьянков В.З. Кўрсатилган мақола.

⁵ Шведова Н.Ю. Избранные работы. –М., 2005. –С.603.

борадаги ишларни санаб, саноғига етиш мушкул. Ҳатто сўнгги йилларда ёқланган номзодлик диссертацияларининг жуда катта қисми айнан у ёки бу тилда концептнинг лингвокультурологик тадқиқига бағишланган”⁶.

Демак, концепт лингвокультурологияда энг фаол қўлланувчи бирлик саналади. Концепт лингвомаданий бирлик сифатида у ёки бу халқ маданиятининг ўзига хос жиҳатларини ифодалайди. Масалан, уй концепти ўзбек кишиларининг тафаккурида қуйидагича ассоциацияланади:

- а) яшаш жойи – бино – кўп қаватли уй – ҳовли – хонадон – оила;
- б) катта, кичик, чиройли, шинам, ёруғ, янги, эски;
- в) меҳрибонлик уйи, дам олиш уйи, маданият уйи.

Кўчма маъноли бирликларни юзага чиқаради: *уй ичи* “оила аъзолари”, *уйи бузилмоқ* “эр-хотиннинг ажралиши”, *уйи қуймоқ* “хонавайрон бўлмоқ”.

Лингвомаданий концепт этномаданий хусусиятга эга бўлган ва борлик ҳақидаги функционал аҳамиятга молик информацияни узатадиган маданиятнинг асосий бирлигидир. У маданий универсалияларни ифодалайди. Лингвомаданий концепт тафаккурда мавжуд бўлади, у ўзида когнитив-рационал ва эмоционал-психологик мазмунни бириктиради. Лингвомаданий концепт барча тил эгалари учун дунёқараш модели вазифасини ўтайди. Лингвомаданий концепт миллий характернинг шаклланишига таъсир кўрсатувчи маданият воситаси ҳисобланади.

Лингвокультурологияда маданият концептлари алоҳида тадқиқ этилади. Маданиятнинг асосий концептлари жамоавий тил онгида муҳим аҳамият касб этади. Маданиятнинг асосий концептлари деганда мавҳум отлар, хусусан, виждон, тақдир, қисмат, ирода, гуноҳ, қонун, эркинлик, зиёлилар, ватан ва ҳ.к. тушунилади. Маданият концептларини А.Я.Гуревич икки гуруҳга: “фазовий”, фалсафий категориялар, яъни маданиятнинг универсал категориялари (вақт, макон, сабаб, ўзгариш, ҳаракат) ҳамда ижтимоий категориялар, яъни маданият категориялари (эркинлик, ҳуқуқ, ҳақиқат, меҳнат, бойлик, мулк)га ажратади.

В.А.Маслова бунга яна бир гуруҳни – миллий маданият категориясини ҳам

⁶ Маҳмудов Н. Тилнинг мукамал тадқиқи йўллари излаб...// Ўзбек тили ва адабиёти. –Тошкент, 2012. -№ 5. – Б. 9.

илова қилади⁷. Концептларни таҳлил қилиш жараёнида ҳар қандай тилда маданий ўзига хос концептларнинг кўплиги аниқланган. Масалан, *картошка* концепти маданий ўзига хос концептлардан бири ҳисобланади. Картошка руслар учун ночор овқатланиш эталони, буни “*сидет на одной картошке*” фразеологизми мисолида ҳам кўриш мумкин; белоруслар учун одатий миллий таом, иккинчи нон, муҳим озуқа ҳисобланади. Ёки *нон* концептини олсак, ўзбеклар учун нон муҳим озуқа эталони ҳисобланса, корейс, япон, хитой халқлари учун муҳим озуқа ҳисобланмайди. Улар учун *гуруч* асосий озуқа эталони саналади.

Концепт – бу тилда ўз номига эга бўлган ва инсоннинг воқелик тўғрисидаги маданий-миллий тасаввурини акс эттирувчи ментал моҳиятдир. Концептлар турли тилларда мос келмайди, зеро турли халқларда борлик тўғрисидаги миллий-маданий тасаввур турфа хилдир. Янада муҳим концептлар (маданият тоифалари)га қуйидагиларни киритиш мумкин: макон, вақт, сана, ҳақиқат ва адолат, дўстлик, душманлик, севги, нафрат, хурсандчилик, қайғу.

Тили ўрганилаётган мамлакатнинг воқеликлари лингвомамлакат-шуносликнинг асосий объектларидан бири ҳисобланади. Воқеликлар – бу тили ўрганилаётган мамлакатнинг ҳаёти, маданияти, тарихи, қаҳрамонлари, анъана, урф-одатларига тааллуқли реал далиллардир. “Воқелик” сўзининг ўзи отнинг лотинча сифати, рус тилида ўхшаш лексика тоифаси таъсири остида отга айланувчи кўплик ҳисобланади. Филология фанларида воқеликнинг икки ёқлама таърифи мавжуд: воқелик – халқнинг, мамлакатнинг ҳаёти, турмуш тарзи, маданият назариясига хос бўлган фан, тушунча, ходиса бошқа халқларда учрамайди; воқелик – фан, ходиса, шунингдек сўз бирикмасини англатувчи сўз (одатда фразеологизм, мақол, матал, шундай сўзларни ўз ичига олувчи тушунчалар).

Воқеликларда тил ва маданият ўртасидаги яқинлик янада яққол намоён бўлади: янги воқеликларни жамиятнинг моддий ва ахлоқий ҳаётида тилда

⁷ Маслова В. А. Лингвокультурология: Учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений. –М.: Издательский центр «Академия», 2001. –С.51.

воқеликлар юзага келишига олиб келади, чунки янги воқеликларнинг пайдо бўлиш вақтини аниқроқ белгилаш мумкин.

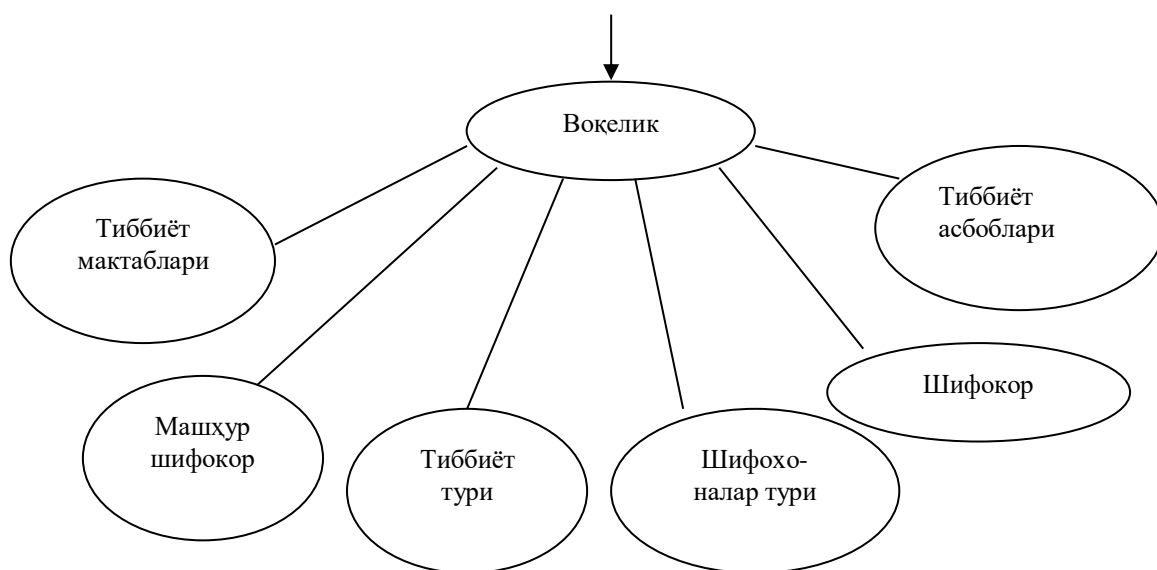
Таржимашунослик ва лингвомамлакатшуносликда воқелик алоҳида бирликни намоён этади. Бир томондан воқелик мамлакатнинг давлат, иқтисодий, географик ва маданий турмуш тарзини акс эттиради. Лекин бошқа томондан воқелик – бу бир халқнинг турмуш тарзига хос ва бошқасига умуман бегона бўлган объектларни номловчи сўздир, бу уларнинг таржимасини қийинлаштиради ва таржимон кенг таърифларга мурожаат қилиши ёки ўзининг янги сўз ёки иборасини таклиф этишига тўғри келади.

Тилшунослик фанларида воқеликлар таснифи мавжуд. Етақчи тилшунослар таснифларнинг бир неча турини ажратадилар: воқеликлар – асл номи; маҳаллий тарихий колоритга боғлиқ ҳолда; умуммиллий воқеликлар.

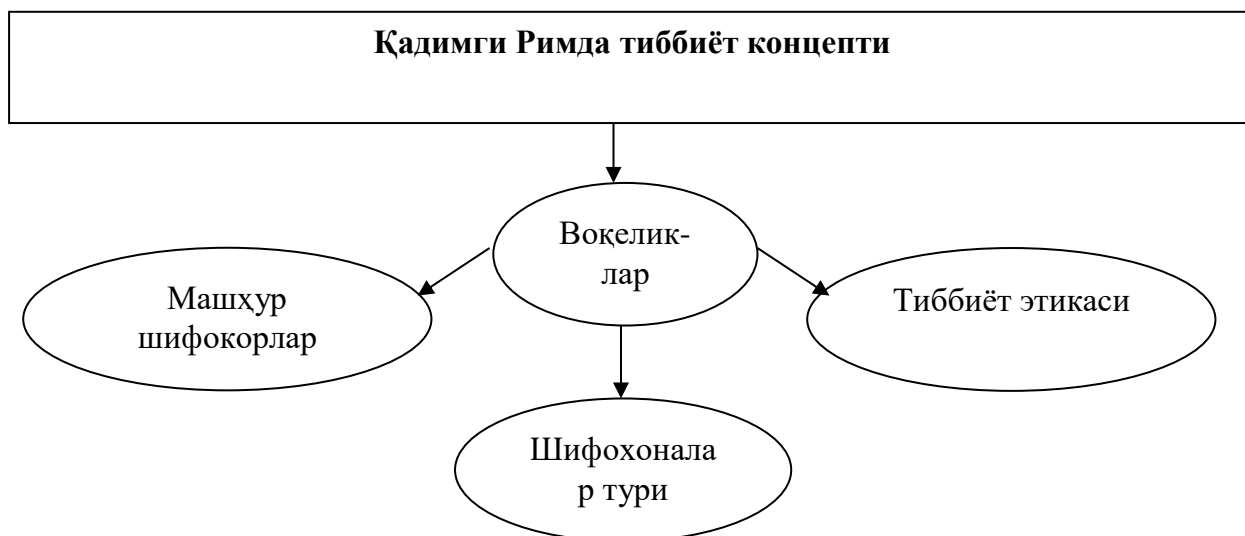
Концепт ва воқелик умумий ва хусусий ҳамда инвариант ва вариантли тарзда қиёсланади: **концепт** – бу глобал маъновий бирлик, кўп маъноли сўздир; **воқелик** – бу ҳодиса, ифодадир.

“Лотин тили ва тиббий терминология асослари” фанининг хусусиятлари, унинг атамашунослик мазмуни ва маданий-мазмунли ўзига хос хусусиятларидан келиб чиққан ҳолда дарсларда лингвомамлакатшунослик материални узатишнинг тизим ҳосил қилувчи компонентлари сифатида концепт ва воқеликни аниқлаш мақсадга мувофиқдир. Бундай ёндашувда концепт материалнинг йирик бирлиги (мавзу, кенг тушунча), воқелик эса – унинг янада хусусий ва алоҳида намоён бўлиши (муайян тушунча, сўз) сифатида кўриб чиқилади. Ушбу ёндашув ўқитишда кетма-кетлик ва босқиччилик педагогик тамойилларига мос келади ҳамда ўқитувчига ўқув материали, унинг ҳажми, дарснинг вазифалари ва талабаларнинг имкониятларига боғлиқ ҳолда мураккаблик даражасини эркин тарзда тизимлаштириш ва ўзгартириш имконини беради (2.2.1-расм).

Қадимги Юнонистонда тиббиёт концепти

1-вариант

2.1.1-расм. Концепт ва воқеликлар нисбати

Лотин тилининг катта маданий, тарихий, лингвистик ва ривожлантирувчи салоҳиятга эгаллиги тиббиёт олий таълим муассасаси талабаларини маданий-интеллектуал ривожлантиришнинг самарали воситаси сифатида фойдаланиш имкониятини беради. Тиббиёт ходими касбининг инсонпарварлик ва этик моҳияти бўлажак мутахассисларда юксак билимга эга бўлиш билан бирга, уларни интеллектуал ва маданий жиҳатдан ривожланишларига ёрдам бериш; таълим ва соғлиқни сақлаш соҳасида халқаро алоқаларнинг фаол йўлга қўйилиши роман-герман гуруҳга кирувчи тилларни ўрганишга эътиборни кучайиши; тиббиёт олий таълим муассасаларида ўқитилаётган лотин тилининг маданий-интеллектуал ривожлантириш салоҳиятини кўрсатиб беришга имкон берувчи амалий-технологик жиҳатларини ишлаб чиқиш эҳтиёжи.

Тиббиёт олий таълим муассасалари талабаларини маданий-интеллектуал ривожлантиришда “Лотин тили ва тиббий терминология” фани алоҳида аҳамият касб этади. Мазкур фанни муваффақиятли ўзлаштириш тиббиёт соҳасиги доир атамаларни касбий фаолиятда самарали қўллаш имкониятини беради. Ўз навбатида лотин тилидаги ҳикматли сўзлар талабаларнинг илмий дунёқарашини ва интеллектини ривожлантиришга хизмати қилади. Масалан: *Fortes fortuna juvat* – “Кучлиларга тақдир ёрдам беради”; *Non progredi est regredi* – “Олдинга юрмаслик – орқага юришни англатади”; *Omnia mea mecum porto* – “Ўзимникини ёнимда олиб юраман”; *Festina lente* – “Секин шошгин” каби мақол ва маталлар шулар жумласидандир. Лотин тилидаги кўплаб афоризмлар, ҳикматли сўзлар ва маталлар ҳаёт-мамот, инсон саломатлиги, шифокорнинг хатти-ҳаракати масалаларига тааллуқли бўлиб, улар орасида тиббий деонтологияга (юнонча *deon, deonios* – “керакли” + *logos* – “таълимот”) тааллуқли бўлганлари ҳам кўпчиликни ташкил этади. Масалан: *Solus aegroti suprema lex medcorum* – “Беморнинг фаровонлиги – шифокорнинг олий қонуни”; *Primum nolī nocere!* – “Аввало зарар берма!” (шифокорнинг биринчи насиҳати).

Лотин тилидаги матнлар билан ишлаш жараёнида талабалар интеллектуал-маданий тараққиётга доир институт, факультет, ректор, декан, профессор, доктор, доцент, ассистент, аспирант, лаборант, препарат, талаба, диссертант, аудитория, коммуникация, кредит, дискредитация, декрет, кредо, курс, мураббий, бошқариш, қораловчи, оддий аскар (курсант), йўналишлаштириш, рақобатчи, танлов, саёҳат, саёҳатчи, градус, градация, деградация, қўшимчалар (ингредиент), агрессия, конгресс, тараққиёт, регресс, юрист, юрист маслаҳатчи, маслаҳат, интеллект, интеллигент, ҳамкасб, ҳайъат, коллекция, илтимоснома (петиция), иштаха, лаёқат, дастлабки тайёргарлик, репетитор, консерватор, консерватория, консервалаш, расадхона, захира, захиралаштириш, резервуар, валентлик, валериана, валюта, девальвация, ногирон, етакчилик, эквивалент, хайкал, ёдгорлик, орнамент, услуб, тасвирлаш каби қатор атамаларни ўзлаштирадилар ва уларнинг моҳиятини англайдилар.

Лотин тилидаги матнлар билан ишлаш жараёнида талабалар мамлакатшунослик ва маданиятшуносликка доир маълумотларни таҳлил этиш ва таққослаш асосида касбий компетентликка эга бўлишади. Матнлар билан ишлаш жараёни қуйидаги алгоритмик кетма-кетлик асосида ташкил этилиши мақсадга мувофиқ:

; Fissura	Yoriq	Расщелина	Cleft
Articulatio	bo'g'im	Сустав	Articulation
Brachium	Yelka	Пелечо	arm
Canalis	Kanal	Канал	canal
Cervix	bo'yin	Шея	sinew
Cingulum	belbog', kamar	Пояс	girding
Clavicula	o'mrov	Ключица	clavicle
lymphaticus, a, um	лимфатический	lymphatic [lim`fætik]	limfatik
mucosus, a, um	Слизистый	Mucosal	shilliqli
nutricius, a, um	Питательный	nutritious [n(j)u:otrisəs]	oziqlantiruvchi
oesophageus, a, um	Пищеводный	Esophageal	qizilo'ngachga oid
Pelvis	tos suyagi	Таз	pelvis
Hiatus	Yoriq	Разрыв	gap
Humerus	yelka suyagi	Плечо	shoulder
Incisura	o'uma	Вырезка	notch
Inguineus	Chov	Inguineus	inguineus
Lumbus	Bel	Поясница	lumbus
Periosteum	suyak usti pardasi	Надкостница	periosteum
Jugularis	bo'yinturuqqa oid	Шейный	jugular
Pharynx	Halqum	Глотка	pharynx
Abdomen	Qorin	Брюшко	abdomen
oncha, ae, f	chig'anoq	Ракушка	Onchu
lamina, ae, f	Plastinka	Пластинка	Plate
vena, ae, f	Vena	Вены	Vein
Insulin	Insulin	Инсулин	Insulin
patella, ae, f	tizza qorqog'i	Надколенник	Dish
sutura, ae, f	chok	Шов	sewing
tuba, ae, f	nay	Труба	trumpet
Vertebra, ae, f	umurtqa	Позвонка	vertebra,
gaster tris, f	oshqozon	Желудок	stomach
squama, ae, f	tangacha	Плоскоклеточный	squamous
umbo, onis, m	kindik	Пупок	boss
pterygoideus, a, um	qanotsimon	Крыловидную	pterygoideus
rectus, a, um	to'g'ri	Прямо	right

IV. КЕЙСЛАР БАНКИ

Кейс-стади англизча сасе – аниқ вазият, стади – таълим сўзларининг бирикувидан ҳосил қилинган бўлиб, аниқ вазиятларни ўрганиш, таҳлил этиш ва ижтимоий аҳамиятга эга натижаларга эришишга асосланган таълим методидир. Мазкур метод муаммоли таълим методидан фарқли равишда реал вазиятларни ўрганиш асосида аниқ қарорлар қабул қилишга асосланади. Агар у ўқув жараёнида маълум бир мақсадга эришиш йўли сифатида қўлланилса, метод характериға эга бўлади, бирор бир жараённи тадқиқ этишда босқичма-босқич, маълум бир алгоритм асосида амалга оширилса, технологик жиҳатни ўзида акс эттиради. Ушбу метод дастлаб 1920 йилда Гарвард бизнес мактабида қўлланилган. Гарвард бизнес мактабининг ўқитувчилари бизнес йўналишидаги аспирантура бўлими учун тўғри келадиган дарсликларнинг мавжуд эмаслигини тез англайдилар. Ушбу масалани ечиш учун бизнес мактабининг ўқитувчилари томонидан қўйилган дастлабки қадам етакчи бизнес амалиётчиларидан интервью олиш ҳамда мана шу менежерларнинг фаолияти, унга таъсир этувчи омиллар юзасидан батафсил хисобот ёзиш бўлди. Маъруза тингловчиларға у ёки бу ташкилот тўқнаш келган конкрет вазият, ушбу вазиятни таҳлил этиш ва мустақил равишда ёки жамоа бўлиб мунўзара ташкил этиш асосида унинг ечими топиш тарзида тақдим этилар эди. Кейинчалик кейс методи бизнес йўналишидаги таълим муассасаларида кенг тарғиб этилган. Ҳозирги кунда эса, касбий компетентликни ривожлантириш нуқтаи назаридан мазкур метод тарафдорлари кўпайиб бормоқда. XX асрнинг 50 йилларидан бошлаб бизнес-кейслар Ғарбий Европа мамлакатларида оммалашди. Европанинг етакчи бизнес мактаблари ИНСЕАД, ЛБС, ҲЕС, ЛСЕ, эСАДЕ ва бошқалар кейс-стади методи асосида дарс берибгина қолмай, кейсларни яратишда ҳам фаол иштирок эта бошлайдилар. 2000 йилларнинг биринчи ярмидан бошлаб чет эл олий ўқув юртлирида табиий ўқув модуллар ва техник ўқув

модуларни ўқитишда кейс-стади технологиясидан фойдаланиш тенденцияси кузатилиб, Ҳозирги кунда кейс-стади таълим технологияси муаммоли таълимнинг етакчи

усулларидан бўлиб қолди., энг умумий тарзда кейс-стади технологиясининг моҳияти қуйидагича изоҳланиши мумкин: ушбу технология воситасида тингловчи (тингловчи)га реал ҳаётини вазиятни англаш таклиф этилади, айти пайтда бу вазиятнинг тавсифида нафақат у ёки бу амалий муаммо, балки шу муаммони ечиш натижасида эгалланиши зарур бўлган билимлар комплекси актуаллашиши ҳам кузатилади.

Таъкидлаш жоизки, муаммонинг ўзи моҳиятан ечимга эга бўлмайди. Кейсстади методи – бу таълимдаги методик янгилик бўлибгина қолмай, балки унинг таълим тизимида кенг ишлатилиши замонавий таълим тизимидаги вазиятга ҳам боғлиқ. Айтиш мумкинки, ушбу технология асосан янги билим, кўникмаларни ўзлаштиришга эмас,

ўқитувчи ва тингловчиларнинг умумий интеллектуал ва коммуникатив салоҳиятини ривожлантиришга қаратилган. Бунга албатта, таълим тизимининг демократлашуви ва

модернизациялашуви, педагогик креативликка очилган кенг йўл, уларда прогрессив тафаккур услубини ҳамда педагогик этика, педагогик фаолият мотивациясини шакллантириши ҳам мисол бўла олади.

Кейс-стади таълим технологияси таркибидаги кейсдаги ҳаракатлар тавсиф кўринишида берилиши мумкин, бунда тингловчидан ушбу тавсифни англаш, яъни тавсифланган вазиятнинг натижалари, самарадорлиги юзасидан мушоҳада юритиш талаб этилади. Акс ҳолда улар муаммонинг ечимлари сифатида таклиф этилади.

Ҳар иккала ҳолатда ҳам амалий ҳаракатлар моделини ишлаб чиқиш таълим олувчиларнинг касбий фазилатларини шакллантириш воситаси сифатида хизмат қилади.

Аммо ушбу методнинг таълим тизимида самарали қўлланилишида бир қатор қийинчиликлар ҳам кузатилади. Энг аввало, бундай қийинчиликлар педагог-кадрларнинг тегишли методнинг методологик асосига юзаки ёндашуви натижасида вужудга келади. Кўпинча, кейс-стади таълим технологияси остида таълим тизимига “сохта” вазиятлар, бошқача айтганда “хаётий” вазиятларнинг кириб келиши кузатилади, таълимий мунъзара эса “хаёт ҳақидаги суҳбат”га айланади. Аммо айна пайтда кейс-стади таълим технологияси ўқитувчининг касбий компетентлигини ошириш воситаси бўлиб, таълимнинг тарбиявий, таълимий ва тадқиқотчилик функцияларини бирлаштиришга хизмат қилиши мумкин. Ушбу методнинг самарадорлигини оширувчи яна бир омиллардан бири унинг бошқа таълим методлари билан осон бирикишидандир. Кейс-стади таълим методининг категориал аппаратини шакллантириш ундан фойдаланишнинг самарадорлигини сезиларли даражада ошириш имкониятини беради ҳамда таълим жараёнида методнинг технологизациясига йўл очади. Кейс-стади таълим технологиясининг асосий тушунчалари қаторига “вазият” ва “таҳлил”, ушбу икки тушунчанинг уйғунлашувидан келиб чиққан “вазият таҳлили” киради. Фалсафий нуқтаи назардан “вазият” атамаси ўз ичига бир қатор контекстларни бирлаштиради. Шунинг учун, ушбу атама юқори даражадаги барқарорсизлик билан тавсифланувчи ва ўз таркибида бир

7Андерсен, э., & Счиано, Б. (2014). Теачинг витҳ сасес: А прастисал гуиде. Бостон, МА: Ҳарвард Бусинесс Пресс Букс. қатор зиддиятларга эга бўлган муайян ҳолат сифатида изоҳланиши мумкин. Вазият аксарият ҳолларда ўзгариш мойиллигига эга бўлиб, унинг ўзгариши ушбу вазиятда иштирок этувчи инсонларнинг фаолиятига боғлиқ бўлади. Вазият инсонлар таъсирига нисбатан очиқ бўлиб, инсонларнинг хаттиҳаракатлари эса бу вазиятда ўз мақсадларига эришишлари ва қизиқишларини қондиришларига боғлиқ

бўлади. Вазиятлар шундай ижтимоий тизимларда “пайдо бўлади”ки, уларда хулқ-атворнинг каттиқ детерминацияси кузатилмайди, ижтимоий соҳада кўплаб ижтимоий кучларнинг ўртасида ўзаро таъсир, рақобат ва кураш мавжуд бўлади. Шу туфайли вазиятлар таҳлиliga асосланган ҳар қандай метод каби кейс-стади таълим технологияси плюрализм, ўз-ўзини англаш ва жамоавийлик, айна пайтда мустақилликни тақазо этади.

Кейс-стади методининг яна бир базавий категорияси бу “таҳлил (анализ)”дир. Таҳлил этиш категорияси объектни хаёлан бўлакларга бўлиш ёки илмий тадқиқ этиш сифатида тушунилиши мумкин. Анализнинг турли класификациялари мавжуд бўлиб оммавий анализ таснифини қуйидагича белгилаймиз: тизимли анализ, корреляцион анализ, факторли анализ, статистик анализ ва бошқалар. Умуман олганда айтиш мумкинки, анализнинг ушбу барча турлари кейс-стади технологияси доирасида қўлланилиши мумкин бўлиб, бу ҳолат технологиянинг имкониятларини янада кенгайтиради. Кейс-стадида вазиятни англаш, тафаккур қилиш жараёнида амалга ошириши мумкин бўлган бир қатор аналитик фаолият турлари иштирок этиши мумкин. Бу эса ўз навбатида ўқитувчидан юқори даражадаги методологик маданиятни талаб этади.

Кейс-стади методи моҳиятан қуйидаги дидактик тамойилларнинг кетмакетлигига асосланади:

1. Ҳар бир тингловчига индивидуал ёндашув, унинг эҳтиёжларини ва таълимий услубини инобатга олиш. Бу тамойил таълим жараёнини ташкил этмасдан аввал тингловчилар ҳақида максимал ахборотни олишни назарда тутди.
2. Таълимда максимал даражада эркинлик бериш (ўқитувчиларни танлаш имконияти, ўқув модулларни танлаш имконияти, топшириқлар ва уларни ечиш услубларини эркин танлаш имкониятининг мавжудлиги).

3. Тингловчиларни топшириқларни ечишда зарур бўлган кўргазмали материаллар билан етарли миқдорда таъминлаш (илмий мақолалар, видео ва аудио тасмалар, у ёки маҳсулотлар).

4. Асосий муаммолар атрофида жипслаштирилган назарий материални рационал узатиш.

5. Ўқитувчи ва тингловчи ўртасидаги фаол ҳамкорлик муносабатлари. Тингловчи исталган вақтда ўқитувчига савол билан мувожаат қилиши мумкин.

6. Тингловчи шахсининг кучли жihatларини ривожлантиришга урғу бериш. Кейс-стади методи ўқитувчининг акс эттириш фаолиятининг маҳсули ҳисобланади. Интеллектуал маҳсулот сифатида у ўз манбаларига эга. Ҳаёт кейсларнинг энг асосий манбаси деган тезис ҳеч кимда шубҳа уйғотмаса керак. Бу масалада фақатгина унинг кейснинг мазмуни ва шаклини қанчалик белгилаши мумкин экани ҳақидаги фикрлар мунўзарага сабаб бўлиши мумкин. Ижтимоий ҳаёт ўзининг турфа хил кўринишларида кейс стади таркибидаги муаммоли вазият сюжети, муаммоси ва омиллар (факториал) базасини шакллантириб беради. Кейс стадининг таркибий қисми – муаммоли вазият (кейс)нинг яна бир муҳим манбаи бу таълим тизимидир. У таълим ва тарбия мақсад ва вазифаларини, кейс стади технологиясининг таълимнинг бошқа методларига интеграциясини белгилайди. Ўқув модул бу кейсларнинг учинчи манбаидир. Айнан ўқув модул кейсларнинг икки асосий методологияни белгилаб беради. Улар эса ўз навбатида аналитик фаолият ва тизимий ёндашув ҳамда муаммоли вазиятни ҳал этиш жараёнида кейс-стади технологияси таркибига интеграциялашган бошқа бир қатор илмий методлар билан белгиланади.

Кейс-стадининг муаммоли вазиятининг детерминацияси асосий манбалари турлича таснифга эга бўлиши мумкин.

Кейс-стадини тузишнинг амалиётида асосан бир манбанинг усутунлик

қилиши кузатилади. Ушбу ёндашув, манбаларнинг таъсирига кўра, кейс-стади технологияси доирасида кейсларни таснифига асос сифатида хизмат қилиши мумкин. Бунда амалий кейсларни ажаратиш мумкин, улар мутлақ ҳаётий вазиятларни тавсифлайди; бундан ташқари таълимий кейслар гуруҳини ҳам ажратиш мумкин, уларнинг асосий вазифаси таълим беришдир; илмий-тадқиқотчилик кейслари, тадқиқотчилик фаолиятини юзага келтириш мақсадини кўзловчи кейслар сарасига киради.

Амалий кейсларнинг асосий вазифаси– ҳаётий вазиятни мукамал даражада акс эттиришдир. Моҳиятан ушбу кейслар тоифаси вазиятнинг амалий моделени шакллантиради. Бундай пайтда кейс-стадининг таълимий вазифаси тингловчиларда у ёки бу хулқ-атвор андўзларини қарор топтириш, қарор қабул қилиш ва маълум билим, кўникмаларни ўзлаштиришга қаратилган бўлиши мумкин. Табиийки бу гуруҳдаги кейслар максимал даражада кўргазмали ва мукамал бўлиши керак. Унинг асосий мазмуни ҳаётни англаш ва оптимал фаолият юритиш қобилиятига эга бўлиш ҳисобланади.

Кейс-стади методи ўзида таълимий функцияни мужассам этсада, кейс-стадининг турли хилларида ушбу функциянинг намоён бўлиш 8БУ Сентер фор эхселленсе анд Инноватион ин Теачинг. (2015). Усинг сасе студиес то теач.

Ретриевед

фром

[хтгп://www.бу.еду/сеит/теачингресоурсес/усингсасестудиестотеач/](http://www.бу.еду/сеит/теачингресоурсес/усингсасестудиестотеач/) даражаси турлича бўлади. Шунинг учун таълимий функцияси етакчилик қилаётган кейслар ҳаётни ўзига хос тарзда акс эттиради

Биринчидан, ушбу кейслар мутахассис кундалик ҳаётида кўп учрайдиган касбий фаолият давомида тўқнаш келиши мумкин бўлган типик вазиятлар тўпламини акс эттиради.

Иккинчидан, таълимий кейсларда биринчи ўринда таълимий ва тарбиявий вазифалар туради. Бу эса ҳаётни акс эттиришда маълум бир шартли

ҳолатларни тақазо этади.

Айни шундай хусусиятлар тадқиқотчилик кейс-стади технологиясига хос бўлиб, унинг асосий мазмунини инсоннинг вазиятга тегишли янги маълумотга ва унда ўзини тутишнинг янги усулларига эга бўлиш ташкил этади. Унинг таълимий функцияси илмий тадқиқот кўникмаларини моделлаштириш методи воситасида эгаллашдан иборат бўлади. Шунинг учун бундай кейслар технологиясидан кадрларга дастлабки касбий билимларни беришда эмас, бевосита кадрлар малакасини оширишда, яъни мукамал касбий кўникма ва малакаларга эга, тадқиқотчилик фаолиятига тайёр субъектлар билан ишлашда фойдаланиш мақсадга мувофиқ. Кейс-стади методидан фойдаланишда ҳар бир кейснинг структураси (тузилиши) алоҳида аҳамияга эга бўлади.

Ҳар қандай кейс қуйидаги структурага эга бўлади: □ вазият – муаммо, ҳаётдан мисол;

□ вазиятнинг контексти – хронологик, тарихий, жой контексти,

ҳаракат иштирокчилари ўзига хосликлари; уаллиф томонидан келтирилган

□ м

изоҳ;

□ кейс -стади методи билан ишлашда топшириқлар ва саволлар тўплами;

□ илова.

Қайси турга киришидан қатъи назар кейс-стади технологияси ўзи ичига мана шу таркибий қисмларни олади. Уларнинг тўғри кетма-кетликда, зарур қонуниятлар асосида жойлаштирилиши технология самарадорлигини оширади. Шунинг учун кейс-стади технологиясини ишлаб чиқиш босқичларини алоҳида кўрсатиб ўтишни зарур деб билдик.

Кейс-стади методини ишлаб чиқиш босқичлари:

1. Таълимий мақсадлар тизимида ушбу кейснинг ўрнини белгилаш.
2. Кейснинг мавзусига бевосита дахлдор бўлган институционал тизимни излаш.

3. Вазият моделини ташкил этиш ёки уни танлаш.
4. Тавсифни яратиш.
5. Қўшимча ахборотни тўплаш.
6. Яхлит матнни тайёрлаш.

7. Кейс-стади методини презентациясини тайёрлаш, Кейслар билан ишлашнинг турли вариантлари бўлиб, улар ўқитувчининг креативлик қобилиятидан келиб чиқади. Қуйида кейс-стади технологияси асосида ташкил этилган машғулотларнинг энг умумий таснифи келтирилган.¹⁰

Машғулотни ташкил этиш босқичлари:

А. Биргаликдаги фаолиятга жалб этиш босқичи.

Унинг асосий вазифаси – умумий фаолиятга мотивацияни уйғотиш, ташаббус билдиришга ундаш.

Б. Биргаликдаги фаолиятни ташкил этиш босқичи.

Унинг асосий вазифаси – муаммони ечишга қаратилган фаолиятни ташкил этиш. Фаолият кичик гуруҳларда ёки индивидуал тарзда ташкил этилиши мумкин.

С. Биргаликдаги фаолият рефлексияси босқичи.

Унинг асосий вазифаси – кейс-стади технологияси билан ишлашнинг таълимий ва тарбиявий натижаларини таҳлил қилиш. Кейс-стади методини амалга оширувчи ўқитувчи фаолиятининг босқичлари:

- 1) тайёргарлик босқичи;
- 2) асосий босқич: кейс-технологиясини амалга ошириш; 3) таҳлилий, баҳоловчи босқич.

Тайёргарлик босқичи. Аудиториядан ташқарида бажариладиган мураккаб илмий-тадқиқотчилик, услубий ва конструкциялаш фаолиятини ўз ичига олиб, ўқитувчи ҳаракатларининг қуйидаги изчиллиги билан боғлиқ бўлади:

- кейсни яратади (агар тайёр кейсдан фойдаланилмаса);

- таълим технологиясини лойиҳалаштиради ва реж алаштиради;
- тингловчиларни тайёрлайди, уларнинг кейс билан мустақил

ишлаши учун ўқув ва услубий таъминотни ишлаб чиқади.

Кейс – технологиясини лойиҳалаштириш.

Ўқитувчи ҳаракатларининг изчиллиги:

- Ишчи дастур асосида ўқув машғулоти шакли, тури ва вақтини

белгилайди (амалий машғулот/мустақил иш/ ўқув амалиёти).

- Ўқув машғулоти мақсадини оидинлаштиради, ўқув машғулотидан

кутиладиган натижалар ва педагогик вазифаларни белгилайди. □ Таълимнинг оптимал моделини (белгиланган вақтда ва қарор

топган шароитларда қўйилган мақсаднинг амалга оширилишини ва прогнўз қилинадиган ўқув натижаларига эришишни кафолатлайдиган оптимал таълим методлари, шакл ва воситалари мажмуи)ни танлайди.

Яратилган кейс эксперт текширувидан ва баҳосидан ўтиши керак.

Қуйидагилар текшириш усуллари бўлиши мумкин:

1. Кейс лойиҳасининг корхона ходими томонидан кўриб чиқилиши ва унда баён қилинган ахборотнинг реал вазиятга мувофиқ келиши, шунингдек келтирилган фактлар талқини ва шу кабиларнинг текширилиши.
2. Экспертлик баҳоси ва ҳамкасблар фикрлари, ўқитувчи-кейсологнинг кейснинг таълимдаги қиммати хусусидаги фикри, уни текширишнинг иккинчи усулидир.

Тингловчилар томонидан кейсни ечиш босқичлари:

Жаҳон тажрибаси кўрсатишича, агар тингловчиларнинг кейсни ҳал этиш технологияси иккибосқичдан иборат бўлса, таълимий мақсадларга эришишда янада кўпроқ самарага эришиш мумкин:

Биринчи босқич–кейсни ҳал этиш бўйича индивидуал (аудиториядан ташқари) иш.

Иккинчи босқич – кейс билан биргаликда жамоа бўлиб (аудиторияда) ишлаш.

Биринчи босқич– кейснi ҳал этиш бўйича индивидуал иш Тингловчи мустақил равишда:

- 1) кейс материаллари билан танишади;
- 2) тақдим этилган вазиятни ўрганади, изоҳлайди ва асослайди;
- 3) муаммо ва муаммо ости муаммоларни ажратади, вазиятни тадқиқ ва таҳлил қилиш усуллари танилади;
- 4) берилган амалий вазиятни таҳлил қилади; ажратилган муаммони ҳал этиш усуллари ва воситаларини белгилайди ва асослайди;
- 5) таклиф этиладиган қарорни амалга ошириш бўйича тадбирларни ишлаб чиқади.

Иккинчи босқич – кейс бўйича жамоа бўлиб ишлаш.

Тингловчилар кичик гуруҳларга бўлиниб, биргаликда кейс устида ишлашади:

- 1) гуруҳ аъзоларининг вазият, асосий муаммолар ва уларни ҳал этиш йўллари ҳақидаги турли тасаввурларини мувофиқлаштиришади;
- 2) ечимнинг таклиф этилган вариантларини муҳокама қиладилар ва баҳолайдилар, қўйилган муаммо нуқтаи назаридан ушбу вазият учун энг мақбул вариантни танлашади;
- 3) муаммоли вазият ечимига олиб келадиган танланган ҳаракатлар йўлини амалга оширишнинг аниқ кадамба-кадам дастурини батафсил ишлаб чиқадилар;
- 4) тақдимотга тайёрланадилар ва намойиш этиладиган материални расмийлаштиришади.

Кейснi ечиш натижаларини кичик гуруҳлар томонидан тақдимотини ўтказиш:

- 1) реал вазият ечимига доир ўз вариантларини тақдим этадилар;
- 2) танланган ҳаракатлар йўлини изоҳлайдилар ва ечимнинг тўғрилигини асослайдилар;
- 3) бошқа гуруҳ аъзоларининг саволларига жавоб берадилар ва ўз таклифларини асослайдилар.

Жамоа бўлиб кейс устидан ишлаш:

гуруҳлар таклиф этган ечимлар вариантларининг муҳокамаси;

таклиф этган ечимларнинг ўзаро баҳоланиши;

таклиф этилган ечимларнинг арнинг ҳаётийлиги ва амалга оширилиши

мумкинлигига биргаликда (тингловчилар ва ўқитувчи) баҳо берилиши ҳам мумкин.

Кейс-стади методининг таълим жараёнида қўлланиши қуйидаги натижаларга эга бўлади: ушбу метод кенг таълимий имкониятларга эга бўлиб, уларни қуйидаги икки гуруҳга ажратиш мумкин – таълимий натижалар: улар билимларни, кўникмаларни ўзлаштириш билан боғлиқ ва тарбиявий натижалар: улар ўз навбатида таълимнинг шахсий самарадорлигига эришиш, тингловчиларнинг ўзаро таъсир жараёнида ўзида янги шахсий ва коммуникатив, касбий фазилатларини кашф этиши. Кейс-стади методининг моҳиятини очиб берувчи кўплаб илмий ишлар нашр этилган. Бироқ уни амалиётда қўллашга доир кейс топшириқларини етарли деб бўлмайди.

Назорат саволлари:

1. Интерфаол таълим жараёни деганда нимани тушунасиз?
2. Интрефаол стратегиялар деганда нима тушунасиз? Фикрларингизни мисоллар билан ифодаланг?
3. Интерфаол ўқитиш муҳити нима?
4. Қайси интерфаол ўқитиш методларини биласиз? Таснифини келтиринг?
5. “Бумеранг” технологияси қайси босқичлардан ташкил топган?
6. “Инсерт” усули ҳақида нима биласиз?
7. Кейс стади усули нима?

V. ГЛОССАРИЙ

ЛАТИНСКИЙ	УЗБЕКСКИЙ	РУССКИЙ	АНГЛИЙСКИЙ
A-	-СИЗ, ЙЎҚ	БЕЗ, НЕ, НЕТ	WITHOUT, NOT
AB	-ДАН (УЗОҚ)	ОТ, ИЗ, С	FROM, AWAY FROM
ABDOMIN/O	ҚОРИН	БРЮШНАЯ ЧЕЛЮСТЬ	ABDOMEN
ABORT/O	АБОРТ, БОЛА ТАШЛАШ	ИМЕТЬ ВЫКИДЫШ	TO MISCARRY
-AC	-ГА ОИД	ОТНОСИТЕЛЬНО	PERTAINING TO
ACID/O	КИСЛОТА	КИСЛОТА	ACID
ACOUS/O	ЕШИТИШ	СЛУХ	HEARING
ACR/O	ОХИР	КОНЕЧНОСТЬ	EXTREMITY
ACROMI/O	АКРОМИОН (КУРАК БЎРТИҒИ)	АКРОМИОН (ЧАСТИЧКА ЛОПАТКИ)	ACROMION
-ACUSIS	ЕШИТИШ	СЛУХ	HEARING
-AD	-ГА, -ГАЧА	ПО ОТНОШЕНИЮ	TOWARD
AD	-ГА, -ГАЧА	ПО ОТНОШЕНИЮ	TOWARD
ADEN/O	БЕЗ	ЖЕЛЕЗА, ГЛАНДЫ	GLAND
ADENOID/O	АДЕНОИДЛАР	АДЕНОИДЫ	ADENOIDS
ADIP/O	ЁҒ	ТОЛСТЫЙ	FAT
ADREN/O	БУЙРАК УСТИ БЕЗИ	АДРЕН/О НАДПОЧЕЧНЫЕ ЖЕЛЕЗЫ	ADRENAL GLANDS
ADRENAL/O	БУЙРАК УСТИ БЕЗИ	НАДПОЧЕЧНЫЕ ЖЕЛЕЗЫ	ADRENAL GLANDS
AER/O	ҲАВО	ВОЗДУХ	AIR
AF	-ГА, -ГАЧА, ~ УЧУН	ПО ОТНОШЕНИЮ	TOWARD
AGGLUTIN/O	ТЎПЛАНИШ, ЁПИШИШ	ГРУППИРОВАНИЕ, СКЛЕИВАНИЕ	CLUMPING
AGORA-	БОЗОР	РЫНОЧНАЯ ПЛОЩАДЬ	MARKETPLACE
-AL	-ГА ОИД	ОТНОСИТЕЛЬНО	PERTAINING
ALBIN/O	ОҚ	БЕЛЫЙ	WHITE
ALBUMIN/O	АЛБУМИН (ОҚСИЛ)	АЛБУМИН/О АЛБУМИН, БЕЛОК ПРОТЕИН	ALBUMIN
-ALGESIA	ОҒРИҚ	БОЛЬ	PAIN
-ALGIA	ОҒРИҚ	БОЛЬ	PAIN
ALLO	БОШҚА, МЕЪЁРДАН ФАРҚЛИ	Д ОТЛИЧАЮЩИЙСЯ ОТ НОРМЫ	
ALVEOL/O	АЛВЕОЛА;		ALVEOLA
-CELE	ЧУРРА, ШИШ	ГРЫЖА, ОПУХОЛЬ	HERNIA, SWELLING
-CENTESIS	ЖАРРОҲЛИК ЙЎЛИ БИЛАН ТЕШИШ	ХИРУРГИЧЕСКАЯ ПУНКЦИЯ	SURGICAL PUNCTURE
CERHAL/O	БОШ	ГОЛОВА	HEAD
-CEPS	БОШ	ГОЛОВА	HEAD
-CEPTION	ҲОМИЛАДОР БЎЛИШ	ЗАЧАТИЕ	CONCEIVING
CEREBELL/O	МИЯЧА	МОЗЖЕЧОК	CEREBELLUMNT
CEREBR/O	КАТТА БОШ МИЯ	МОЗЖЕЧОК	CEREBRUM
CERVIC/O	БЎЙИН; БАЧАДОН БЎЙНИ	ШЕЙКА МАТКИ	NECK; CERVIX UTERI
CHALIC/O	ОҲАҚТОШ	ИЗВЕСТНЯ	LIMESTONE
CHEIL/O	ЛАБ	ГУБА	LIP
CHEM/O	КИМЁВИЙ; ДОРИ	ХИМИЧЕСКИЙ	CHEMICAL;
CHOLEDOCH/O	ЯШИЛ	ЗЕЛЕНЬЙ	BILE DUCT
CLAVICUL/O	ЎТ, САФРО	ЖЕЛЧЬ	CLAVICLE (COLLAR BONE)
-CLEISIS	ЎТ ЙЎЛИ	ЖЕЛЧНЫЙ ПРОТОК	CLOSURE
CLON/O	ЎТ ПУФАГИ	ЖЕЛЧНЫЙ ПУЗЫРЬ	CLONUS (TURMOIL)
-CLYSIS	УМУМИЙ ЎТ ЙЎЛИ	ЖЕЛЧНЫЙ ПРОТОК ОБЩ.	IRRIGATION, WASHING

COCCYG/O	ТОҒАЙ	ХРЯЩ	COCCYX (TAILBONE)
COCHLE/O	ХОРИОН	ХОРИОИДЕЯ	COCHLEA
COLON/O	РАНҒ	ЦВЕТ,ОТТЕНОК	COLON
COLP/O	РАНҒ	ЦВЕТ,ОТТЕНОК	COLON
ONC/O	ЎСМА	ОПУХОЛЬ	TUMOR
ONYCH/O	ТИРНОҚ	НОГОТЬ	NAIL
OOPHOR/O	ТУХУМДОН	ЯИЧНИК	OVARY
-OPAUQUE	ХИРА	НЕПОНЯТНЫЙ	OBSCURE
OPHTHALM/O	КЎЗ	ГЛАЗ	EYE
-OPIA	КЎРИШ	ЗРЕНИЕ	VISION
-OPSIA	КЎРИШ	ЗРЕНИЕ	VISION
-OPSY	КЎРИШ	РОТ	VIEW OF
OPT/O	КЎЗ, КЎРИШ	ГЛАЗ,ЗРЕНИЕ	EYE, VISION
OPTIC/O	КЎЗ, КЎРИШ	ГЛАЗ,ЗРЕНИЕ	EYE, VISION
OR/O	ЎСМА	РОТ	MOUTH
PHARYNG/O	ҲАЛҚУМ	ГЛОТКА(ГОРЛО)	PHARYNX (THROAT)
-PHASIA	НУТҚ	РЕЧЬ	SPEECH
-PHIL	МАЙЛ	ПРИТЯЖЕНИЕ ДЛЯ	ATTRACTION FOR
PHIL/O	МАЙЛ	ПРИТЯЖЕНИЕ ДЛЯ	ATTRACTION FOR
-PHILIA	МАЙЛ	ПРИТЯЖЕНИЕ ДЛЯ	ATTRACTION FOR
PHLEB/O	ВЕНА	ВЕНА	VEIN
-PHOBIA	ҚЎРҚУВ	СТРАХ	FEAR
-PHONIA	ОВОЗ	ГОЛОС	VOICE
-PHORESIS	ТАШИШ	ПЕРЕНОСКА,ПЕРЕДАЧА	CARRYING,
SUPERFICIALIS	ЮЗАКИ	ПОВЕРХНОСТНЫЙ	SUPERFICIAL
FISSURA	ЁРИҚ	РАСЩЕЛИНА	CLEFT
ARTICULATIO	БЎҒИМ	СОЧЛЕНЕНИЕ	ARTICULATION
BRACHIUM	ЕЛКА	РУКА	ARM
CANALIS	КАНАЛ	КАНАЛ	CANAL
CERVIX	БОҒИИ	СУХОЖИЛИЕ	SINEW
CINGULUM	БЕЛБОҒ, КАМАР	ПРЕПОЯСАТЬСЯ	GIRDING
CLAVICULA	ЎМРОВ	КЛЮЧИЦА	CLAVICLE
FISSURA	ЁРИҚ	РАСЩЕЛИНА	CLEFT
ARTICULATIO	БЎҒИМ	СОЧЛЕНЕНИЕ	ARTICULATION
BRACHIUM	ЕЛКА	РУКА	ARM
CANALIS	КАНАЛ	КАНАЛ	CANAL
CERVIX	БОҒИИ	СУХОЖИЛИЕ	SINEW
CINGULUM	БЕЛБОҒ, КАМАР	ПРЕПОЯСАТЬСЯ	GIRDING
CLAVICULA	ЎМРОВ	КЛЮЧИЦА	CLAVICLE
PELVIS	ТОС СУЯГИ	ТАЗ	PELVIS
HIATUS	ЁРИҚ	РАЗРЫВ	GAP
HUMERUS	ЕЛКА СУЯГИ	ПЛЕЧО	SHOULDER
INCISURA	ЎЙМА	ВЫРЕЗКА	NOTCH
INGUINEUS	ЧОВ	ИНГУИНЕУС	INGUINEUS
LUMBUS	БЕЛ	ПОЯСНИЦА	LUMBUS
PERIOSTEUM	СУЯК УСТИ ПАРДАСИ	НАДКОСТНИЦА	PERIOSTEUM
JUGULARIS	БЎЙИНТУРУҚҚА ОИД	ШЕЙНЫЙ	JUGULAR
PHARYNX	ҲАЛҚУМ	ГЛОТКА	PHARYNX
ABDOMEN	ҚОРИН	БРЮШКО	ABDOMEN
ONCHA, AE, F	ЧИҒАНОҚ	РАКУШКА	ONCHU
LAMINA, AE, F	ПЛАСТИНКА	ПЛИТА	PLATE
VENA, AE, F	ВЕНА	ВЕНЫ	VEIN
INSULIN	ИНСУЛИН	ИНСУЛИН	INSULIN
PATELLA, AE, F	ТИЗЗА ҚОПҚОҒИ	БЛЮДО	DISH
SUTURA, AE, F	ЧОҚ	ШИТЬЕ	SEWING
TUBA, AE, F	НАЙ	ТРУБА	TRUMPET
VERTEBRA, AE, F	УМУРТҚА	ПОЗВОНКА	VERTEBRA,
GASTER TRIS, F	ОШҚОЗОН	ЖЕЛУДОК	STOMACH

SQUAMA, AE, F	ТАНГАЧА	ПЛОСКОКЛЕТОЧНЫЙ	SQUAMOUS
UMBO, ONIS, M	КИНДИК	ПУПОВИНА	BOSS
PTERYGOIDEUS, A, UM	ҚАНОТСИМОН	КРЫЛОВИДНУЮ	PTERYGOIDEUS
RECTUS, A, UM	ТҮҒРИ	ПРЯМО	RIGHT
THYR(E)OIDEUS, A, UM	ҚАЛҚОНСИМОН	ВЕТЧКА	A SPRIG OF HEROIDES
TRANSVERSUS, A, UM	КҮНДАЛАНГ	ПОПЕРЕЧНЫЕ	TRANSVERSE
VENOSUS, A, UM	ВЕНАГА ОИД	ВЕНОЗНАЯ	VENOUS
ZYGOMATICUS, A, UM	ЁНОҚҚА ОИД	СКУЛОВОЙ	ZYGOMATIC
DISTAL	ДИСТАЛ	ДИСТАЛЬНЫЙ	DISTAL
POSTERIOR	ОРҚАГА ОИД	ЗАДНИЙ	POSTERIOR
HISTOLOGIA	ГИСТАЛОГИЯ	ГИСТОЛОГИЯ	HISTOLOGY
DORSAL	ОРҚАГА ОИД	СПИННОЙ	DORSAL
ANTERIOR	ОЛД ТАРАФ	ПЕРЕДНИЙ	ANTERIOR
LATERAL	ЁНБОШ ТАРАФ	БОКОВАЯ	LATERAL
MEDIAN	ОҒРТА	МЕДИАНА	MEDIAN
CYTOTOXIC	ХУЖАЙРА ЗАХАРИ	ЦИТОТОКСИЧЕСКИЙ	CYTOTOXIC
PROXIMAL	ПРОКСИМАЛ	ПРОКСИМАЛЬНЫЙ	PROXIMAL
VENTRAL	ЁНБОШГА ОИД	БОКОВОЙ	LATERAL
DIASTOLE	ЮРАКНИНГ БОШАЛИШИ	ДИАСТОЛА	DIASTOLE
SYSTOLE	ЮРАКНИНГ ҚИСҚАРИШИ	СИСТОЛА	SYSTOLE
NODUS LYMPHATICUS	ЛИМФА ТУГУН	УЗЕЛ ЛИМФАТИЧЕСКОЙ	KNOT LYMPHATIC
COR CORDIS, M	ЮРАК	СЕРДЦЕ	HEART OF M
VALVA AE, F	КЛАПН	КЛАПАН	VALVA
DEXTER	ЎНГ	ПРАВЫЙ	RIGHT
SINISTER	ЧАП	ЛЕВЫЙ	SINISTER
DISTALIS	ДИСТАЛ	ДИСТАЛЬНЫЙ	DISTAL
DORSALIS	ОРҚАГА ОИД	СПИННОЙ	DORSAL
EXTERNUS	ТАШҚИ	ВНЕШНИЙ	EXTERNAL
HORIZONTALIS	ГОРИЗОНТАЛ	ГОРИЗОНТАЛЬНЫЙ	HORIZONTALS
INTERNUS	ИЧКИ	ВНУТРЕННИЙ	INTERNAL
LATERALIS	ЛАТЕРАЛ, ЁНБОШ	БОКОВАЯ	LATERAL
MAJOR	КАТТА	БОЛЬШАЯ	GREATER
MINOR	КИЧИК	МЕЛКИЙ	MINOR
MEDIALIS	МЕДИАЛ, ЎРТА	СРЕДИННЫЙ	MEDIAL
MEDIANUS	ЎРТАНЧА	МЕДИАНА	MEDIAN
MEDIUS	ЎРТА	СРЕДНИЙ	MIDDLE
PROFUNDUS	ЧУҚУР	ГЛУБОКИЙ	DEEP
LYMPHA, AE, F	ЛИМФА	ЛИМФА	WATER
PUS, PURIS, N	ЙИРИНГ	ГНОЙ	THUS, PURE
SUDOR, ORIS, M	ТЕР	КОДА	SWEATING, MOUTH
AQUA, AE, F	СУВ	ВОДА	WATER
HYPOGLOSSUS, A, UM	ТИЛОСТИ (НЕРВИ)	ПОДЪЯЗЫЧНОГО	HYPOGLOSSAL
ILIACUS, A, UM	ЁНБОШ	ПОДВЗДОШНОЙ	ILIACUS
MUCOSA, A, UM	ШИЛЛИҚЛИ	СЛИЗИСТУЮ ОБОЛОЧКУ	MUCOSA
SUBMUCOSUS, A, UM	ШИЛЛИҚ ҚАВАТ ОСТИ	ПОДСЛИЗИСТАЯ	SUBMUCOSA
INTESTINALIS, E	ИЧАККА ОИД	ИНТЕСТИНАЛИС	INTESTINALIS
SIMPLEX, ICIS	ОДДИЙ	ПРОСТОЙ ИИШ	SIMPLE
TERES, ETIS	ЮМАЛОҚ	ГЛАДКАЯ	SMOOTH
VAGINALIS, E	ҚИНГА ОИД	БРУСЕИ	BRUCEI
BICEPS, IT IS	ИККИ БОШЛИ	БИЦЕПСОВ	BICEPS
QUADRICEPS, ITIS	ТҮРТ БОШЛИ	ЧЕТЫРЕХГЛАВОЙ	QUADRICEPS
TENUIS, E	ИНГИЧКА	ПРОРЕЖИВАТЬ	THIN OUT
TRICEPS, ITIS	УЧ БОШЛИ	ТРИЦЕПСЫ	TRICEPS
MOLARIS, E	КАТТА ОЗИҚ ТИШГА ОИД	ЖЕРНОВА	MILLSTONE
PREMOLARIS, E	КИЧИК ОЗИҚ ТИШГА	ПРЕМОЛЯР	PREMOLAR

	ОИД		
VERTEBRA, AE, F	УМУРТҚА	ПОЗВОНОК	VERTEBRA
COR, CORDIS, N	ЮРАК	СЕРДЦЕ	HEART
ARTICULATIO, ONIS, F	БЎҒИМ	СУСТАВ	ARTICULATION
OS, ORIS, N	ОҒИЗ	РОТ	MOUTH
LINGUA, AE, F	ТИЛ	ЯЗЫК	TONGUE
NASUS, I, M	БУРУН	НОС	NOSE
DENS, DENTIS, M	ТИШ	ЗУБ, ЗУБЫ	TOOTH, TEETH
MANUS, US, F	ҚЎЛ	РУКИ	HANDS
PES, PEDIS, M	ОЁҚ	НОГА	FOOT
GENU, US, N	ТИЗЗА	КОЛЕНО	KNEE
COLUMNA VERTEBRALIS	УМУРТҚА ПОҒОНАСИ	ПОЗВОНОЧНЫЙ СТОЛБ	VERTEBRAL COLUMN
LABIUM, I, N	ЛАБ	ГУБЫ	LIP
PALATUM, I, N /DURUM/	ТАНГЛАЙ /ҚАТТИК/	КРЫША	ROOF
GINGIVA, AE, F	МИЛК	КАМЕДЬ	GUM
BUCCA, AE, F	ЛУНЖ	ЩЕКА	CHEEK
MAXILLA, AE, F	ЮҚОРИ ЖАҒ	ВЕРХНЯЯ СКУЛА	LENI
MANDIBULA, AE, F	ПАСТКИ ЖАҒ	НИЖНЯЯ СКУЛА	JAWBONE
MENTUM, I, N	ИЯК	ПОДБОРОДОК	CHIN
VISCERA, PL.	ИЧКИ АЪЗОЛАР	НЕЖНОСТЬ	TENDER
VENTRICULUS, I, M	ОШҚОЗОН	ЖЕЛУДОЧЕК	VENTRICLE
INTESTINUM, I, N	ИЧАК	ПРЯМАЯ КИШКА	INTESTINE
INTESTINA, PL.			
ABDOMEN, INIS, N	ҚОРИН	КИШЕЧНИК	INTESTINES
VENTER, NTRIS, M			
RECTUM, I, N	ТЎҒРИ ИЧАК	КИШЕЧНИК	ABDOMEN
ANUS, I, M	ОРҚА ЧИҚАРУВ ТЕШИГИ	ЖИВОТ	BELLY
PULMO, ONIS, M	ЎПКА	ЖИВОТ	RIGHT
REN, RENIS, M	БУЙРАК	ЖЕНЩИНЫ	WOMEN
LIEN, ENIS, M	ТАЛОҚ	ХОРОШО	LUNGS
PELVIS RENALIS	БУЙРАК ЖОМЧАСИ	ЛЕГКИЕ	KIDNEY
VESICA, AE, F	ПУФАК	ПОЧЕК	SPLEEN
VESICA FELLAE	ЎТ ПУФАГИ	СЕЛЕЗЕНКА	RENAL PELVIS
DUCTUS CHOLEDOCHUS	УМУМИЙ ЎТ ЙЎЛИ	ПОЧЕЧНОЙ ЛОХАНКИ	BLADDER,
UTERUS, I, M	БАЧАДОН	МОЧЕВОГО ПУЗЫРЯ	URINARY BLADDER
UMBILICUS, I, M	КИНДИК	МОЧЕВОЙ ПУЗЫРЬ	GALL-BLADDER
S(A)ECUM, I, N	КЎР ИЧАК	ЖЕЛЧНЫЙ ПУЗЫРЬ	BLADDER, BILIARY
DUCTUS BILIFERI	ЎТ ЙЎЛЛАРИ	ИЛИ МОЧЕВОГО ПУЗЫРЯ, ЖЕЛЧНЫХ ПРОТОКОВ	BILE DUCT
SACCUS LACRIMALIS	КЎЗ ЁШИ ҚОПЧАСИ	ЖЕЛЧНЫЙ ПРОТОК	UTERUS
VAGINA, AE, F	ҚИН	ТОЛСТОЙ КИШКИ	NAVEL
OVARIUM, I, N	ТУХУМДОН	ЯИЧНИК	OVARY
COLON, I, N	ЧАМБАР ИЧАК	КИШКА	COLON
VENENUM, I, N	ЗАҲАР	ЯД	POISON
CALCULUS, I, M	ТОШ	КАМЕНЬ	COAL
TUMOR, ORIS, M	ШИШ, ҲАЖМ	ОТЕК РОТ	SWELLING O THE MOUTH
CANCER, CRI, M	РАК, РАККА ОИД ШИШ	РАК	CANCER
MEDULLA SPINALIS	ОРҚА МИЯ	СПИННОЙ МОЗГ	SPINAL CORD
MEDULLA OSSIUM	СУЯК ИЛИГИ	КОСТИ МОЗГА	MARROW BONES
MAMMA, AE, F	СУТ БЕЗИ	МОЛОЧНЫЕ ЖЕЛЕЗЫ	MAMMA
AURIS, IS, F	ҚУЛОҚ	УШИ	EARS
OCULUS, I, M	КЎЗ	ГЛАЗ	EYE
PULSUS, I, M	ПУЛС	ПУЛЬС	PULSE
FEMINA, AE, F	АЁЛ	ЖЕНЩИНА	FEMALE
FEMININUS, A, UM	АЁЛГА ОИД	ЖЕНЩИНА	A FEMALE
MAS, MARIS, M	ЕРКАК	МУЖЧИНА	MALE

MASCULINUS, A, UM	ЕРКАККА ОИД	МУЖЧИНА	A MALE
VIR, I, M	БОЛА	ЧЕЛОВЕК	MAN
INFANS, NTIS, M,F	БОЛАГА ОИД	МЛАДЕНЕЦ	INFANT
PUER, ERI, M	ДАВОЛАШ УСУЛИ	МАЛЬЧИК	BOY
SENEX, SENIS, M	ҚАРИЯ	ТАРЫЙ МУЖЧИНА	OLD MAN
SENILIS, E	ҚАРИЯГА ОИД	СТАРЫЙ	OLD
LOCUS, I, M	ЖОЙ	МЕСТО	PLACE
MEDICAMENTUM, I, N	ДОРИ	ТАБЛЕТКА	MEDICINE
CAPILLUS, I, M	СОЧ	ВОЛОСЫ	HAIR
UNGUIS, IS, M	ТИРНОҚ	НОГОТЬ	NAILS
LACRIMA, AE, F	КҮЗ ЁШИ	СЛЕЗЫ	TEARS
SALIVA, AE, F	СҮЛАК	СЛЮНА	SALIVA
FAECES, IUM, F (PL)	АҲЛАТ, НАЖАС	ОТБРОСЫ	DREGS
STERCUS, ORIS, N	ПОМЕТ	ПОМЕТ	DUNG OF
LAC, LACTIS, N	СУТ	МОЛОКО	MILK
ADEPS, IPIS, M	ЁҒ, МОЙ	ЖИР	FAT
VISUS, US, M	КҮЗ	ЗРЕНИЕ	SIGHT
VISIO, ONIS, F	КҮРИШ ҚОБИЛИЯТИ	ВИДЕНИЕ	VISION
LENS, LENTIS, F	ГАВХАР	ЛИНЗА, ЛИНЗЫ	LENS
PALPEBRA, AE, F	ҚОВОҚ	ВЕКО	EYELID
CORNEA, AE, F	ШОХ ПАРДА	РОГОВИЦА	CORNEA
CAPUT, ITIS, N	БОШ	ГОЛОВА	HEAD
CORPUS, ORIS, N	ТАНА	ТЕЛО	BODY
OS, OSSIS, N	СУЯК	КОСТЬ, КОСТИ	BONE, BONES
MEMBRUM, I, N	ҚҮЛ, ОЕҒ	ЧЛЕН, КОНЕЧНОСТИ	MEMBER
THORAX, ACIS, M /YUN./	КҮКРАК ҚАФАСИ	ГРУДНАЯ КЛЕТКА	THORAX
DUODENUM, I, N	12 БАРМОҚЛИ ИЧАК	ДВЕНАДЦАТИПЕРСТНАЯ КИШКА	DUODENUM
ILEUM, I, N	ЁНБОШ ИЧАК	ПОДВЗДОШНАЯ КИШКА	ILEUM
INTESTINUM, I, N	ИЧАК	КИШЕЧНИК	INTESTINE
(O)ESOPHAGUS, I, M	ҚИЗИЛҮНГАЧ	ПИЩЕВОД	ESOPHAGUS
PERITONEUM, I, N	ҚОРИН ПАРДАСИ	БРЮШИНЫ	PERITONEUM
RECTUM, I, N	ТҮҒРИ	ПРЯМО	RIGHT
UTERUS, I, M	ИЧАК	МАТКА	UTERUS
VENTRICULUS, I, M	БАЧАДОН	ЖЕЛУДОЧЕК	VENTRICLE
ANUS, I, M	ҚОРИНЧА	ЖЕНЩИНЫ	WOMEN
CAECUM, I, N	ОРҚА ТЕШИК	СЛЕПАЯ	BLIND
CRASSUM, I, N	КҮРИЧАК	ТОЛСТЫЙ	THICK
FUNDUS, I, M	ЙҮҒОН ИЧАК	ГЛАЗНОЕ ДНО	FUNDUS
JEJUNUM, I, N	ТУБ	ТОЩАЯ	JEJUNUM
OVARIUM, I, N	ТУХУМДОН	ЯИЧНИК	OVARY
PERINEUM, I, N	АЧЧИҚ ИЧАК	ПРОМЕЖНОСТИ	PERINEUM
-PHYSIS	ЎСИШ	РОСТ	GROWTH
PIL/O	СОЧ	ВОЛОСЫ	HAIR
PITUITARY/O	ГИПОФИЗ	ГИПОФИЗ	PITUITARY GLAND
-PLAKIA	ПИЛАКЧА	ДОСКА	PLAQUE
PLAS/O	ҲОСИЛА, ЎСМА	ОБРАЗОВАНИЕ, РОСТ	FORMATION, GROWTH
-PLASIA	ҲОСИЛА, ЎСМА	ОБРАЗОВАНИЕ, РОСТ	FORMATION, GROWTH
-PLASM	ҲОСИЛА, ЎСМА	ОБРАЗОВАНИЕ, РОСТ	FORMATION, GROWTH
-PLASTY	ЖАРРОҲЛИК ЙЎЛИ БИЛАН ҚАЙТА ТИКЛАШ	ХИРУРГИЧЕСКИЙ РЕМОНТ	SURGICAL REPAIR
-PLEGIA	ФАЛАЖЛИК	ПАРАЛИЧ	PARALYSIS
PLEUR/O	ПЛЕВРА	ПЛЕВРА	PLEURA
-PLEXY	ЗАРБ	ИНСУЛЬТ	STROKE
-PNEA	НАФАС	ДЫХАНИЕ	BREATHING
PNEUM/O	ҲАВО; ЎПКА	ВОЗДУХ; ЛЕГКИХ	AIR; LUNG
PNEUMON/O	ҲАВО; ЎПКА	ВОЗДУХ; ЛЕГКИХ	AIR; LUNG

POD/O	ОЁК	ФУТ	FOOT
-POIESIS	ҲОСИЛ ҚИЛИШ, ИШЛАБ ЧИҚАРИШ	ОБРАЗОВАНИЕ, ПРОИЗВОДСТВО	FORMATION, PRODUCTION
POIKIL/O	ТУРЛИ	РАЗНООБРАЗНЫЙ, АРИТМИЯ	VARIED, IRREGULAR
POLI/O	КУЛРАНГ; КУЛРАНГ МОДДА (БОШ ЁКИ ОРҚА МИЯ)	СЕРЫЙ; СЕРОЕ ВЕЩЕСТВО (ИЗ ГОЛОВНОГО ИЛИ СПИННОГО МОЗГА)	GRAY; GRAY MATTER (OF BRAIN OR SPINAL CORD)
POLY-	КЎП	МНОГО, МНОГО	MANY, MUCH
POLYP/O	КИЧИК ЎСМА	МАЛЫЙ РОСТ	SMALL GROWTH
-POROSIS	ҒОВАК	ПОРИСТЫЕ	POROUS
POST-	КЕЙИН, ОРТ	ПОСЛЕ, СЗАДИ	AFTER, BEHIND
POSTER/O	ОРҚА (ГАВДА), ОРТ	НАЗАД (ВСЕГО ТЕЛА), ПОЗАДИ ЗАДНИЙ	BACK (OF BODY), BEHIND, POSTERIOR
-POTENCE	КУЧ	МОЩНОСТЬ	POWER
-PRANDIAL	ОВҚАТЛАНИШ	ПИТАНИЕ	MEAL
PRE-	АВВАЛ, ОЛДИН	РАНЬШЕ ПЕРЕД	BEFORE, IN FRONT OF
PRESBY/O	КЕКСАЛИК	СТАРОСТЬ	OLD AGE
PRIMI-	БИРИНЧИ	ПЕРВЫЙ	FIRST
PRO-	АВВАЛ, ОЛДИН	РАНЬШЕ ПЕРЕД	BEFORE, IN FRONT OF
PROCT/O	ОРҚА ПЕШОВ, ТЎҒРИ ИЧАК	АНУС, ПРЯМОЙ КИШКИ	ANUS, RECTUM
PROSTAT/O	ПРОСТАТА	ПРЕДСТАТЕЛЬНОЙ ЖЕЛЕЗЫ	PROSTATE GLAND
PROXIM/O	ЯҚИН, ЭНГ ЯҚИН	РЯДОМ С БЛИЖАЙШИМ	NEAR, NEAREST
PSEUDO-	ЁЛҒОН, СОХТА	ЗНАЧЕНИЕ ФАЛСЕ	FALSE
PSYCH/O	ТАФАККУР	РАЗУМ	MIND
-PTOSIS	ТУШИБ ҚОЛИШ	ПРОЛАПС	PROLAPSE
PTYAL/O	СЎЛАК	СЛЮНА	SALIVA
-PTYSIS	ТУФЛАШ, ТУПУРИШ	ПЛЕВАНИЕ	SPITTING
PUB/O	ҚОВ СУЯГИ	КОСТИ ТАЗА	PELVIS BONE
PULMON/O	ЎПКА	ЛЕГКИХ	LUNG
PUPIL/O	ҚОРАЧИҚ	УЧЕНИК	PUPIL
PY/O	ЙИРИНГ, ФАСОД	ГНОЙ	PUS
PYEL/O	БУЙРАК ЖОМИ	ТАЗ	PELVIS
PYLOR/O	ПИЛОРУС	ПИЛОРУСА	PYLORUS
PYR/O	ОЛОВ	ПОЖАР	FIRE
QUADRI-	ТЎРТ	ЧЕТЫРЕ	FOUR
RACHI/O	УМУРТҚА ПОҒОНАСИ	ПОЗВОНОЧНИК	SPINE
RADI/O	НУРЛАНИШ, РЕНТГЕН; БИЛАК СУЯГИ	Р ДИ ТИОН	RADIATION
RADICUL/O	АСАБ ИЛДИЗЧАСИ	КОРЕНЬ НЕРВА	NERVE ROOT
RECT/O	ТЎҒРИ ИЧАК	ПРЯМОЙ КИШКИ	RECTUM
REN/O	БУЙРАК	ПОЧКИ	KIDNEY
RETICUL/O	ТЎР	СЕТКА	MESH
RETIN/O	ТЎР ПАРДА	РЕТИН	RETINA
RETRO-	ОРТ, ОРҚА	Б СКВ РД	BACKWARD
RHABD/O	КЎНДАЛАНГ-ТАРҒИЛ	РОД Ш ППЕД	ROD-SHAPPED
RHABDOMY/O	КЎНДАЛАНГ-ТАРҒИЛ МУШАК	РОД Ш ППЕД	ROD-SHAPPED
RHIN/O	БУРУН	НОС	NOSE
RHYTID/O	АЖИН	МОРЩИНЫ	WRINKLE
ROENTGEN/O	РЕНТГЕН	Х-Р ЁС	X-RAYS
-RRHAGE	ЁРИБ ЧИҚИШ	ТРЕЩИТ ВПЕРЕД	BURSTING FORTH
-RRHAGIA	ЁРИБ ЧИҚИШ	ТРЕЩИТ ВПЕРЕД	BURSTING FORTH
-RRHAPHY	ЧОК ҚЎЙИШ	ШОВНЫЙ МАТЕРИАЛ	SUTURE
-RRHEA	БЎШАШИШ, ОҚИШ	РАЗРЯД,	DISCHARGE,
-RRHEXIS	ЁРИЛИШ, УЗИЛИШ	РАЗРЫВ	RUPTURE
-RRHYTHM/O	МАРОМ, РИТМ	РИТМ	RHYTHM

RUBE/O	ҚИЗИЛ	КРАСНЫЙ	RED
S	С		
SACR/O	ДУМҒАЗА	КРЕСТЕЦ	SACRUM
SALPING/O	НАЙ (ОДАТДА БАЧАДОН ЁКИ ЭШИТУВ НАЙИ)	ТРУБКА	TUBE
-SALPINX	НАЙ (ОДАТДА БАЧАДОН ЁКИ ЭШИТУВ НАЙИ)	ТРУБКА	TUBE
SARC/O	ГҮШТ (БИРИКТИРУВЧИ ТҰҚИМА)	ПЛОТЬ	FLESH
-SARCOMA	БИРИКТИРУВЧИ ТҰҚИМА ЁМОН СИФАТЛИ ҰСМАСИ	ЗЛОКАЧЕСТВЕННЫЕ ОПУХОЛИ СОЕДИНИТЕЛЬНАЯ ТКАНЬ	MALIGNANT TUMOR OF CONNECTIVE TISSUE
SCAPULA/O	КУРАК СУЯГИ	ЛОПАТКА	SCAPULA
-SCHISIS	ПАРЧАШ	РАЗДЕЛЕНИЕ	A SPLITTING
SCHIZ/O	ПАРЧАЛАНИШ	СПЛИТ	SPLIT
SCLER/O	ЗИЧЛАШИШ; ОҚСИЛ ПАРДА	ЗАКАЛКА; СКЛЕРА	HARDENING; SCLERA
SCOLI/O	ҚИЙШИҚ	КРИВЫЕ, БЕНТ	CROOKED, BENT
-SCOPE	КУЗАТИШ УЧУН АСБОБ	ИНСТРУМЕНТ ДЛЯ ИЗУЧЕНИЯ	INSTRUMENT FOR EXAMINING
-SCOPY	КУЗАТИШ	ВИЗУАЛЬНЫЙ ОСМОТР	VISUAL EXAMINATION
SCOT/O	ЗУЛМАТ	ТЬМА	DARKNESS
SEB/O	ЁҒ БЕЗИ	КОЖНОЕ САЛО, САЛЬНЫЕ	SEBUM, SEBACEOUS
SEMI-	ЯРИМ	ОДНА ПОЛОВИНА	ONE HALF
SEMIN/I	УРУҒ	СЕМЕН; СЕМЯ	SEMEN; SEED
SEMIN/O	УРУҒ	СЕМЕН; СЕМЯ	SEMEN; SEED
SEPT/O	ТҰСИҚ	ПЕРЕГОРОДКИ	SEPTUM
SEQUESTER/O	АЖРАТИШ	ОТДЕЛЕНИЕ	SEPARATION
SER/O	ЗАРДОБ	СЫВОРОТКА	SERUM
SIAL/O	СҰЛАК, СҰЛАК БЕЗИ	СЛЮНА, СЛЮННЫХ	SALIVA, SALIVARY
SIDER/O	ТЕМИР	ЖЕЛЕЗА	GLAND
SIGMOID/O	СИГМАСИМОН ИЧАК	СИГМОВИДНАЯ КИШКА	SIGMOID COLON
SIN/O	БҰШЛИҚ, СИНУС	СИНУС	SINUS
SINUS/O	БҰШЛИҚ, СИНУС	СИНУС	SINUS
-SIS	ҲОЛАТ	СОСТОЯНИЕ	STATE OF
SOMAT/O	ТАНА	ТЕЛО	BODY
SOMN/O	УЙҚУ	СОН	SLEEP
SON/O	ТОВУШ	ЗВУК	SOUND
-SPADIAS	ЁРИҚ	ЩЕЛИ, ТРЕЩИНЫ	SLIT, FISSURE
-SPASM	ИХТИЁРСИЗ ҚИСҚАРИШ, ТИРИШИШ	НЕДОБРОВОЛЬНОЕ	INVOLUNTARY
SPERM/I	УРУҒ ХҲУЖАЙРАСИ	СПЕРМАТОЗОИДЫ	SPERMATOZOA
SPERM/O	УРУҒ ХҲУЖАЙРАСИ	СПЕРМАТОЗОИДЫ	SPERMATOZOA
SPERMAT/O	УРУҒ ХҲУЖАЙРАСИ	СПЕРМАТОЗОИДЫ	SPERMATOZOA
SPHYGM/O	ТОМИР УРИШИ	ПУЛЬС	PULSE
-SPHYXIA	ТОМИР УРИШИ	ПУЛЬС	PULSE
SPIN/O	УМУРТҚА ПОҒОНАСИ	ПОЗВОНОЧНИК	SPINE
SPIR/O	НАҒАС	ДЫШАТЬ	BREATHE
SPLEN/O	ТАЛОҚ	ХАНДРА	SPLEEN
SPONDYL/O	УМУРТҚА	ПОЗВОНОК (ПОЗВОНОЧНИК)	VERTEBRA (BACKBONE)
SQUAM/O	ТАНҒА	МАСШТАБ	SCALE
STAPED/O	УЗАНГИ	СТРЕМЯ	STAPES
-STASIS	ТҰХТАШ	СТОЯ ВСЕ ЕЩЕ ЖИР	STANDING STILL FAT
STEAT/O	ЁҒ		

STEN/O	ЧЕГАРАЛАНИШ, ТОРАЙИШ	СУЖЕНИЕ	NARROWING
-STENOSIS	ЧЕГАРАЛАНИШ, ТОРАЙИШ	СУЖЕНИЕ	NARROWING
STERN/O	ТҮШ СУЯГИ	ГРУДИНА	STERNUM
STETH/O	КҮКРАК	ГРУДЬ	CHEST
STHEN/O	КУЧ	ПРОЧНОСТЬ	STRENGTH
STIGMAT/O	НУҚТА, БЕЛГИ	ТОЧКА, МАРК	POINT, MARK
STOMAT/O	ОҒИЗ (БҮШЛИҒИ)	РОТ	MOUTH
-STOMY	ТЕШИК (ОҒИЗ) ХОСИЛ ҚИЛИШ	ФОРМИРОВАНИЕ ОТКРЫТИЕ	FORMING AN OPENING
SUB-	ОСТ, ҚҮЙИ	ПОД	UNDER
SUDOR/O	ТЕР	ПОТ	SWEAT
SUPER-	УСТ, ЮҚОРИ	ВЕРХНЯЯ	UPPER
SUPER/O	УСТ, ЮҚОРИ	ВЕРХНЯЯ	UPPER
SUPRA-	УСТ, ЮҚОРИ; ОРТИҚЧА	ВЫШЕ	ABOVE
SYM-	БИРГА, ҚҮШМА	ВМЕСТЕ	TOGETHER
SYN-	БИРГА, ҚҮШМА	СОЮЗ,	UNION,
SYNAPT/O	ТУТАШИШ НУҚТАСИ, СИНАПС	СИНАПСА	SYNAPSIS
SYNOV/O	СІНОВИАЛ ПАРДА, СІНОВИАЛ СУЮҚЛИК	СИНОВИАЛЬНОЙ	SYNOVIAL
ARTERIAE MEMBRI INFERIORIS	ОЁҚ АРТЕРИЯЛАРИ	АРТЕРИИ НИЖНЕЙ КОНЕЧНОСТИ	ARTERIES OF LOWER LIMB
ARTERIA ILIACA EXTERNA	ТАШҚИ ЁНБОШ АРТЕРИЯСИ	НАРУЖНАЯ ПОДВЗДОШНАЯ АРТЕРИЯ	EXTERNAL ILIAC ARTERY
A. EPIGASTRICA INFERIOR	ҚОРИН ДЕВОРИНИНГ ПАСТКИ АРТЕРИЯСИ	НИЖНЯЯ НАДЧРЕВНАЯ АРТЕРИЯ	INFERIOR EPIGASTRIC ARTERY
R.PUBICUS	ҚОВ ТАРМОҒИ	ЛОБКОВАЯ ВЕТВЬ	PUBIC BRANCH
R.OBTURATORIUS	ЁПҚИЧ ТАРМОҒИ	ЗАПИРАТЕЛЬНАЯ ВЕТВЬ	OBTURATOR BRANCH
(A. OBTURATORIA ACCESSORIA)	(ҚҮШИМЧА ЁПҚИЧ АРТЕРИЯСИ)	(ДОБАВОЧНАЯ ЗАПИРАТЕЛЬНАЯ АРТЕРИЯ)	(ACCESSORY OBTURATOR ARTERY)
A.CREMASTERICA	МОЯКНИ КҮТАРУВЧИ МУШАГИНИНГ АРТЕРИЯСИ	КРЕМАСТЕРНАЯ АРТЕРИЯ	CREMASTERIC ARTERY O'
A.LIGAMENTI TERETIS UTERI	БАЧАДОН ЮМАЛОҚ БОЙЛАМИНИНГ АРТЕРИЯСИ	АРТЕРИЯ КРУГЛОЙ СВЯЗКИ МАТКИ	ARTERY OF ROUND LIGAMENT OF UTERUS 9
A.CIRCUMFLEXA ILIUM PROFUNDA	ЁНБОШ СУЯГИНИ ЎРОВЧИ ЧҮҚУР АРТЕРИЯ	ГЛУБОКАЯ АРТЕРИЯ, ОГИБАЮШАЯ ПОДВЗДОШНУЮ КОСТЬ	DEEP CIRCUMFLEX ILIAC ARTERY
R.ASCENDENS	КҮТАРИЛУВЧИ ТАРМОҚ	ВОСХОДЯЩАЯ ВЕТВЬ	ASCENDING BRANCH'''
ARTERIA FEMORALIS	СОН АРТЕРИЯСИ	БЕДРЕННАЯ АРТЕРИЯ	FEMORAL ARTERY
A. EPIGASTRICA SUPERFICIALIS	ҚОРИН ДЕВОРИНИНГ ЮЗАКИ АРТЕРИЯСИ	ПОВЕРХНОСТНАЯ НАДЧРЕВНАЯ АРТЕРИЯ	SUPERFICIAL EPIGASTRIC ARTERY
A. CIRCUMFLEXA ILIUM SUPERFICIALIS	ЁНБОШ СУЯГИНИ ЎРОВЧИ ЮЗАКИ АРТЕРИЯ	ПОВЕРХНОСТНАЯ АРТЕРИЯ, ОГИБАЮШАЯ ПОДВЗДОШНУЮ КОСТЬ	SUPERFICIAL CIRCUMFLEX ILIAC ARTERY
A.PUDENDA EXTERNA SUPERFICIALIS	ТАШҚИ ЮЗАКИ ЖИНСИЙ АРТЕРИЯ	ПОВЕРХНОСТНАЯ НАРУЖНАЯ ПОЛОВАЯ АРТЕРИЯ	SUPERFICIAL EXTERNAL PUDENDAL ARTERY
A.PUDENDA EXTERNA PROFUNDA	ТАШҚИ ЧҮҚУР ЖИНСИЙ АРТЕРИЯ	ГЛУБОКАЯ НАРУЖНАЯ ПОЛОВАЯ АРТЕРИЯ	DEEP EXTERNAL PUDENDAL ARTERY
RR.SCROTALES ANTERIORES	ЁРҒОҚНИНГ ОЛДИНГИ ТАРМОҒИ.	ПЕРЕДНИЕ МОШОНОЧНЫЕ ВЕТВИ	ANTERIOR LABIAL BRANCHES
RR.LABIALES ANTERIORES	ЖИНСИЙ ЛАБЛАРИНИНГ	ПЕРЕДНИЕ ГУБНЫЕ ВЕТВИ	ANTERIOR SCROTAL BRANCHES O'

	ОЛДИНГИ ТАРМОҒИ		
RR.INGUINALES	ЧОВ ТАРМОҚЛАРИ	ПАХОВЫЕ ВЕТВИ	INGUINAL BRANCHES
A.DESCENDENS GENUS	ТИЗЗА БЎТИМИНИНГ ТУШУВЧИ АРТЕРИЯСИ	НИСХОДЯЩАЯ КОЛЕННАЯ АРТЕРИЯ	DESCENDING GENICULAR ARTERY
R.SAPHENUS	ТЕРИ ОСТИ ТАРМОҒИ	ПОДКОЖНАЯ ВЕТВЬ	SAPHENOUS BRANCH
RR.ARTICULARES	БЎТИМ ТАРМОҚЛАРИ	СУСТАВНЫЕ ВЕТВИ	ARTICULAR BRANCHES
ARTERIA PROFUNDA FEMORIS	СОННИНГ ЧУҚУР АРТЕРИЯСИ	ГЛУБОКАЯ АРТЕРИЯ БЕДРА	DEEP ARTERY OF THIG
A.CIRCUMFLEXA FEMORIS MEDIALIS	СОН СУЯГИНИ ЎРОВЧИ МЕДИАЛ АРТЕРИЯ	МЕДИАЛЬНАЯ АРТЕРИЯ, ОГИБАЮЩАЯ БЕДРЕННУЮ КОСТЬ	MEDIAL CIRCUMFLEX FEMORAL ARTERY
R.SUPERFICIALIS	ЮЗАКИ ТАРМОҚ	ПОВЕРХНОСТНАЯ ВЕТВЬ	SUPERFICIAL BRANCH
R.PROFUNDUS	ЧУҚУР ТАРМОҚ	ГЛУБОКАЯ ВЕТВЬ	DEEP BRANCH
R.ACETABULARIS	ҚЎЙМИЧ КОСАСИГА БОРАДИГАН ТАРМОҚ	ВЕТВЬ ВЕРТЛУЖНОЙ ВПАДИНЫ	ACETABULAR BRANCH
R.ASCENDENS	КЎТАРИЛУВЧИ ТАРМОҚ	ВОСХОДЯЩАЯ ВЕТВЬ	ASCENDING BRANCH
R.DESCENDENS	ТУШУВЧИ ТАРМОҚ	НИСХОДЯЩАЯ ВЕТВЬ	DESCENDING BRANCH
A.CIRCUMFLEXA FEMORIS LATERALIS	СОН СУЯГИНИ ЎРОВЧИ ЛАТЕРАЛ АРТЕРИЯ	ЛАТЕРАЛЬНАЯ АРТЕРИЯ, ОГИБАЮЩАЯ БЕДРЕННУЮ КОСТЬ	LATERAL CIRCUMFLEX FEMORAL ARTERY
R.ASCENDENS	КЎТАРИЛУВЧИ ТАРМОҚ	ВОСХОДЯЩАЯ ВЕТВЬ	ASCENDING BRANCH
R.DESCENDENS	ПАСТГА ТУШУВЧИ ТАРМОҚ	НИСХОДЯЩАЯ ВЕТВЬ	DESCENDING BRANCH
R.TRANSVERSUS	КЎНДАЛАНГ ТАРМОҚ	ПОПЕРЕЧНАЯ ВЕТВЬ	TRANSVERSE BRANCH
AA. PERFORANTES	ТЕШИБ ЎТУВЧИ АРТЕРИЯЛАР	ПРОБОДАЮЩИЕ АРТЕРИИ	PERFORATING ARTERIES
AA.NUTRICIAE FEMORIS; A.NUTRIENTES FEMORIS	СОН СУЯГИНИ ОЗИҚЛАНТИРУВЧИ АРТЕРИЯЛАР	АРТЕРИИ, ПИТАЮЩИЕ БЕДРЕННУЮ КОСТЬ	FEMORAL NUTRIENT ARTERIES
U	У		
-ULA	КИЧКИНА	НЕБОЛЬШОЙ	SMALL, MINUTE
-ULE	КИЧКИНА	НЕБОЛЬШОЙ,	SMALL, MINUTE
ULN/O	ТИРСАК СУЯГИ	ЛОКТЕВОЙ (НИЖНЯЯ КОСТЬ РУКИ НА	ULNA (LOWER ARM BONE ON
ULTRA-	ОРТИҚАЧА, ҲАДДАН ТАШҚАРИ	ПРОТИВОПОЛОЖНОЙ СТОРОНЕ БОЛЬШОГО ПАЛЬЦА)	OPPOSITE SIDE OF THUMB)
-UM	ТУЗИЛМА	ПРЕВЫШЕНИЕ, ЗА	EXCESS, BEYOND
UMBILIC/O	КИНДИК	СТРУКТУРА, ВЕЩЬ	STRUCTURE, THING
UNGU/O	ТИРНОҚ	ПУПОК, ПУПОК	UMBILICUS, NAVEL
UNI-	БИР	ГВОЗДЬ	NAIL
UR/O	СИЙДИК, ПЕШОБ; СИЙДИК ЙЎЛИ	ОДИН	ONE
URETER/O	СИЙДИК НАЙИ	МОЧЕТОЧНИК	URETER
URETHR/O	СИЙДИК ЧИҚАРУВ ЙЎЛИ	МОЧЕИСПУСКАТЕЛЬНОГО КАНАЛА	URETHRA
-URIA	СИЙДИК, ПЕШОБ	МОЧА	URINE
URIN/O	СИЙДИК, ПЕШОБ; СИЙДИК ЙЎЛИ	МОЧА	URINE
-US	ҲОЛАТ; ТУЗИЛМА	СОСТОЯНИЕ	CONDITION
UTER/O	БАЧАДОН	МАТКИ	UTERUS
UVUL/O	ТИЛЧА	ЯЗЫЧКОМ	UVULA
V	В		
VAGIN/O	ҚИН	ВЛАГАЛИЩЕ	VAGINA
VALV/O	ҚОПҚОҚ	КЛАПАН	VALVE
VARIC/O	КЕНГАЙГАН КЕНА	РАСШИРЕННЫЕ ВЕНЫ	DILATED VEIN
VAS/O	ТОМИР; УРУҒ ОЛИБ	СУДНО	VESSEL

	КЕТУВЧИ ЙЎЛ; ЙЎЛ		
VASCUL/O	ТОМИР (ОДАТДА ҚОН ЁКИ ЛИМФА)	СУДНО	VESSEL
VEN/O	ВЕНА	ВЕНА	VEIN
VENTR/O	ҚОРИН, ҚОРИН (ОЛД) ТОМОН	ЖИВОТ, ЖИВОТ СТОРОНА	BELLY, BELLY SIDE
VENTRICUL/O	ҚОРИНЧА (ЮРАК ЁКИ БОШ МИЯ)	ЖЕЛУДОЧЕК	VENTRICLE
-VERSION	БУРИЛИШ	ТОКАРНЫЕ	TURNING
VERTEBR/O	УМУРТҚА	ПОЗВОНОК (ПОЗВОНОЧНИК)	VERTEBRA (BACKBONE)
VESIC/O	ПУФАК (ОДАТДА, СИЙДИК ПУФАГИ)	МОЧЕВОГО ПУЗЫРЯ	BLADDER
VESICUL/O	УРУҒ ПУФАКЧАСИ	СЕМЕННОЙ ПУЗЫРЕК	SEMINAL VESICLE
VEST/O	КИЙИМ	ОДЕЖДА	CLOTHES
VISCER/O	ИЧКИ АЪЗОЛАР	ВНУТРЕННИЕ ОРГАНЫ	INTERNAL ORGANS
VITR/O	ШИШАСИМОН ТАНА	СТЕКЛОВИДНОЕ ТЕЛО	VITREOUS
VITRE/O	ШИШАСИМОН	СТЕКЛОВИДНЫЙ	GLASSY
VOL/O	ҲАЖМ	ОБЪЕМ	VOLUME
VULV/O	АЁЛ ТАШҚИ ЖИНСИЙ АЪЗОЛАРИ	ВУЛЬВЫ	VULVA
X, Y, Z	Х, Й, З		
XANTH/O	САРИҚ	ЖЕЛТЫЙ	YELLOW
XEN/O	БЕГОНА, ЁТ	ИНОСТРАННЫЕ, СТРАННО	FOREIGN, STRANGE
XER/O	ҚУРУҚ	СУХИЕ	DRY
XIPH/O	ХАНЖАР	МЕЧ	SWORD
-Y	ҲОЛАТ; ЖАРАЁН	СОСТОЯНИЕ	CONDITION

VI. АДАБИЁТЛАР РЎЙХАТИ

I. Rahbariy adabiyotlar

1. Mirziyoev SH.M. Tanqidiy tahlil, qat'iy tartib-intizom va shaxsiy javobgarlik – har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo'lishi kerak. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2016 yil yakunlari va 2017 yil istiqbollarga bag'ishlangan majlisidagi O'zbekiston Respublikasi Prezidentining nutqi // Xalq so'zi. 2017. 16 yanvar, №11.

2. Mirziyoev SH.M. Erkin va farovon, demokratik O'zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti lavozimiga kirishish tantanali marosimiga bag'ishlangan Oliy Majlis palatalarining qo'shma majlisidagi nutq. T., 2016. 56 b.

3. Mirziyoev SH.M. Tanqidiy tahlil, qat'iy tartib-intizom va shaxsiy javobgarlik – har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo'lishi kerak. Mamlakatimizni 2016 yilda ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirishning asosiy yakunlari va 2017 yilga mo'ljallangan iqtisodiy dasturning eng muhim ustuvor yo'nalishlariga bag'ishlangan Vazirlar Mahkamasining kengaytirilganmajlisidagi ma'ruza, 2017 yil 14 yanvar. T.: O'zbekiston, 2017. 104 b.

4. Mirziyoev SH.M. Qonun ustuvorligi va inson manfaatlarini ta'minlash-yurt taraqqiyoti va xalq farovonligining garovi. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi qabul qilinganining 24 yilligiga bag'ishlangan tantanali marosimdagi ma'ruza. 2016 yil 7 dekabr. T.: O'zbekiston, 2017. 48 b.

5. Mirziyoev SH.M. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan birga quramiz. Mazkur kitobdan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti SHavkat Mirziyoevning 2016 yil 1 noyabrdan 24 noyabrga qadar Qoraqalpog'iston Respublikasi, viloyatlar va Toshkent shaxri saylovchilari vakillari bilan o'tkazilgan saylovoldi uchrashuvlarida so'zlagan nutqlari o'rin olgan. T.: O'zbekiston, 2017. 488 b.

II. Me'yoriy- huquqiy hujjatlar

3. O'zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi (O'n ikkinchi chaqiriq O'zbekiston Respublikasi Oliy Kengashining o'n birinchi sessiyasida 1992 yil 8 dekabrda qabul qilingan O'zbekiston Respublikasining 1993 yil 28 dekabrda, 2003 yil 24 apreldagi, 2007 yil 11 apreldagi, 2008 yil 25 dekabrda, 2011 yil 18 apreldagi, 2011 yildagi 12 dekabrda, 2014 yil 16 aprelda qabul qilingan qonunlariga muvofiq kiritilgan o'zgartish va qo'shimchalar bilan). T., 2014.

4. O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni / O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisining Axborot-nomasi. 1997. 9-son, 225-modda.

5. Kadrlar tayyorlash Milliy dasturi / O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisining Axborotnomasi. 1997. 11-12-son, 295-modda.

6. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2010 yil 28 iyuldagi "Ta'lim muassasalarining bitiruvchilarini tadbir-korlik faoliyatiga jalb etish borasidagi qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi Farmoni.

7. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2010 yil 2 noyabrdagi “Oliy malakali ilmiy va ilmiy-pedagogik kadrlar tayyorlash tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi PQ-1426-sonli Qarori.

8. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2011 yil may-dagi “Oliy ta’lim muassasalarining moddiy-texnik bazasini mustahkamlash va yuqori malakali mutaxassislar tayyorlash sifatini tubdan yaxshilash chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi PQ-1533-sonli Qarori.

9. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2012 yil 24 iyuldagi “Oliy malakali ilmiy va ilmiy-pedagog kadrlar tayyorlash va attestatsiyadan o‘tkazish tizimini yanada takomil-lashtirish to‘g‘risida”gi PF-4456-sonli Farmoni.

10. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2012 yil 28 dekabrdagi “Oliy o‘quv yurtidan keyingi ta’lim hamda oliy malakali ilmiy va ilmiy pedagogik kadrlarni attestatsiyadan o‘tkazish tizimini takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi 365-sonli Qarori.

11. O‘zbekiston respublikasi Prezidentining 2016 yil 13 maydagi “Alisher Navoiy nomidagi Toshkent Davlat o‘zbek tili va adabiyoti universitetini tashkil etish to‘g‘risida”gi PF-4797 sonli Farmoni.

12. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017 yil 20 apreldagi “Oliy ta’lim tizimini yanada yaxshilash va takomillashtirish to‘g‘risida”gi PQ-2909 sonli Qarori.

I. Maxsus adabiyotlar

1.Lotin tili va meditsina terminologiyasi M.N. BOLIIYEV.

2.. Medical Terminology Simplified Fourth Edition. Barbara A. Gyls, CMA. A; Regina M. Masters, BSN, Med, RN, CMA.

3. Xodjayeva L.U., Zohidova X.A., Rahmatullayva Z.Z. “Lotin tili”. –Andijon, 2005.

5. Kondratyev D., Vylegzhanina O., Knyazeva J. “Latin and Fundamentals of Medical Terminology” –Grodno, 2005.

6. Bondarenko M. A. “Latinskiy yazik i osnovi meditsinskoy terminologii”. –Kiev, 2007.

7. Israilova M.N. Slovar latino-greko-russko-anglo-uzbekskix meditsinskix terminov. – Tashkent, 2017. Agentstvo po intellektualnoy sobstvennosti Respubliki Uzbekistan DGU 04860.

8. Israilova M.N. “Lotin tili va tibbiy farmatsevtik terminologiya” Toshkent 2016.

9. М.Н. Чернявский “Латинский язык и основы медицинской терминологии” Москва 2007

Saytlar

<https://moluch.ru/>

<http://uz.infocom.uz/>

<http://site.ziyonet.uz/ru/>

<https://aim.uz/>

<https://samgasi.uz/>

<https://scarpis.ru/uz/>

<http://oqituvchi.uz/>

<http://oqituvchi.uz/>

<https://kitobxon.com/>

<https://moluch.ru/>